

7 dni domačih vesti

† Dr. Ante Trumbić

Vest o smrti dr. Antea Trumbića nas je prav sedaj, ko se po vsej Jugoslaviji pripravljamo na to, da čim dostojnejše proslavimo dvajsetletnico Jugoslavije, ki se ima za svojo ustanovitev v veliki meri zahvaliti tudi njemu, hudo pretresla. Že kot predsednik Jugoslovanskega odbora v Londonu in kot sopodpisnik frške deklaracije, je družil vse upe tistih, ki so že tedaj sanjali o skupni državi.

Doživel je sicer mnogo razočaranj, kajti kmalu se je pokazalo, da je trda realnost drugačna od njegovih prvih idealnih načrtov, toda imel je pogum, da je ta svoja razočaranja priznal in da je znal izvajati konsekvence. Bil je odločen in neustrašen pristaša politike HSS.

Tudi mi Slovenci se ga bomo s hvaležnostjo spominjali, saj nam je njegova beseda pomagala rešiti dobršen del naše zemlje.

Minister dr. Ku'ovec v Novem mestu

V Novem mestu se je vršilo zborovanje mladine JRZ, na katerem je govoril bivši minister dr. Ku'ovec, ki je orisal ves politični razvoj v naši državi od leta 1920 dalje. Pomudil se je pri programu, ki si ga je postavila SLS in katerega tudi sedaj v JRZ v polni meri vzdržuje. V nadaljnjem se je gospod minister spomnil tudi nasprotnikov in dokazoval, da so bili voditelji in pristaši JNS vedno tisti, ki so bili za centralizem iz načelnih in egoističnih razlogov. Ob koncu je obračunal z mačkovci, centralisti, socialisti in komunisti.

* **Generalštabni polkovnik V. Vauhnik** je postal vojaški ataše jugoslovanske vlade v Berlinu.

* **Trinadstropno stanovanjsko hišo** za nameščence Poštne hranilnice so začeli graditi v Ljubljani. Hiša bo prihodnje leto dograjena in bo stala ob Bleiweisovi cesti, kjer je bila prej stara jahalnica. Imela bo 27 udobnih stanovanj. Stroški so preračunani na približno 3 in pol milijone dinarjev.

* **Pismenost v Jugoslaviji** se je zadnja leta precej dvignila. Po uradni statistiki je znalo leta 1921. 48.5% prebivalstva Jugoslavije čitati in pisati, deset let pozneje pa že 54.8%. Sedaj računajo, da se je odstotek povzpел že na 60%. Leta 1931. je znalo največ ljudi v Sloveniji pisati in čitati, namreč 94.4% (94.7% moških in 94.2% žensk), najmanj pa v vrbaski banovini, 27.4% (4.01% moških in 14.2% žensk). Zanimivo je, da stoji Beograd s svojimi 89.1% nepismenosti na drugem mestu, za dravsko banovino.

* **Dolenjske Toplice** z okolice dobe v kratkem električno razsvetljavo. Kranjske deželne elektrarne bodo podaljšale daljnovod iz Novega mesta do Toplic, za kar je na razpolago 900.000 dinarjev.

* **Ljubljanska univerza se izpopolnjuje.** Sedaj grade zavod za strojništvo. Stroški bodo znašali kake tri milijone dinarjev. Zgradba mora biti gotova v enem letu. — Prihodnje leto pride na vrsto hidrodinamični laboratorij, ki bo tudi stal brez notranje opreme približno 3 milijone dinarjev.

* **Moderno zavetišče dobe Jesenice.** Pretekle dni so vzdiali temeljni kamen. Stavba bo imela 24 sob.

* **Tegetthoffova pisma** so se našla v mestnem knjigovodstvu v Mariboru, ki jih je pred več kot 50 leti odstopila mati zmagovalca v pomorski bitki pri Visu mestni občini. Tegetthoff je, kakor znano, bil rojen v Mariboru in so njegovo rojstno hišo podrl pred par leti, da so ondaj sezidali stavbo za Hranilnico dravske banovine.

Židovsko vprašanje še vedno 7 dni kamen spotike

Razburjenje radi židovskih pogromov v Nemčiji se še vedno ni poleglo. Posebno v

Ameriki,

so skoro dnevno demonstracije pred nemškimi konzulati. V Newyorku je prišel zupan La Guardia celo na zlobno misel, da je imenoval v varnostno stražo pred nemškim konzulatom skoro izključno židovske stražnike, ki se jim imajo sedaj nemški uradniki zahvaliti, da so varni pred razjarjeno množico. Tako vsaj poroča agencija Havas.

Na predsednika Roosevelta prihajajo dan na dan resolucije in brzojavke, ki ga pozivajo, da naj protestira proti ravnanju z židi. Tako n. pr. 35 ameriških pisateljev (med njimi tudi letošnja Nobelova nagajenka Pearl Buck), ki pozivajo celo h gospodarskemu bojkotu. Med Nemčijo in Združenimi državami se je rati tega razmerje zelo ohladilo ter je prišlo do neoficialne

prekinitev nemško-ameriških odnošajev s tem, da je Nemčija odpoklicala svojega veleposlanika v Združenih državah, da »poroča o položaju«, kakor se uradno jav-

Mi nočemo milosti!

Čas, ki ga danes preživljamo, je od sile odločno zahtevali, kar nam po vsej pravici gre. Zato, ker hočemo živeti pošteno spodobno življenje, ki je vredno ljudi, ker nočemo stradati, ker smo prepričani, da nikomur v naši državi ne bi bilo treba stradati.

Iz naše države se izvozi veliko žita, naš državljani pa marsikdaj nima, da bi kupil moko. To pa le zato, ker ima prekapitalist take pravice in ker nas velekapitalist tako izkorišča. Pridelovalec žita pa mora v hudi stiski za denar dati blago za vsako ceno. Dobro bi bilo, če bi oblast pogledala tem kapitalistom nekoliko na prste in določila cene ter s tem pomagala pridelovalcu, pa tudi kupcu.

Z razmerami, kakršne so sedaj, ne moremo biti zadovoljni, gledati moramo, da se izpremenijo in izboljšajo. Ne moremo in ne smemo biti le igračka v rokah nekaterih posameznikov, mi moramo zahtevati svoje pravice, mi se hočemo udeleževati, mi hočemo delati in si s svojim delom pošteno služiti svoj kruh. Mi nočemo milosti, mi hočemo samo to, kar nam gre.

Naša kmečka slovenska mati ni rodila in vzgojila svojih otrok za-to, da so sedaj brez dela in jela, da živijo v pomanjkanju in da trpijo boleznimi. Po naših cestah stopajo naši krepki slovenski fantje brez posla in poleg njih vidimo naše izrabljene starce, ki so brez pomoči. Ali ne bi mogte naše preskrbeti mladini zaslužek in starčkom spodobno zavetišče, da se jim ne bi bilo treba klatiti in po zimi zmrzovati na cesti? Kmečki človek mora vso mladost garati, na stara leta ga pa neredkokdaj pošljejo beračit, drugi pa, ki živijo od kmečkih žuljev, si lahko privoščijo, kar nam ubogim še na misel ne pride.

Kaj mislite, kdo je te ljudi tako obložil z denarjem, da lahko tako zapravljajo, če ne kmet in delavec? Proti tem ljudem raste naša nevolja? To se mora enkrat urediti in izravnati.

V to nam Bog pomagaj!

Mihael Vršec, Bizeljsko.

* **Nova cesta** je bila preteklo nedeljo otvorjena. Gre za zvezo z Marijo Snežno na Velki nad Muro. Cesta je poldrug kilometer dolga in se vzpenja na hrib v lahkih vijugah. Ze prvi dan je prišlo po njej na vrh polno avtomobilov.

□ **35.000 Židov** je bilo po vesteh londonskih listov aretiranih v zadnjih tednih v Nemčiji. Veliko število Židov pa je naredilo samomor.

□ **Bolgarija dobi** na podlagi prijateljskega sporazuma dohod na Egejsko morje, je izjavil pred sobranjem ministrski predsednik Kjuševanov.

□ **Madžarska vlada** ni sprejela nobene slovaškega uradnika v svojo službo. Zdi se, da so se veliki patrioti, ki niso hoteli ostati v Slovaški uračunali, ko so menili, da jih bo Madžarska za njih vztrajanje na mestu nagradila.

□ **Južna Afrika** bi, po izjavah svojih vodilnih politikov, branila v slučaju potrebe vsako ped svojega ozemlja pred Nemci.

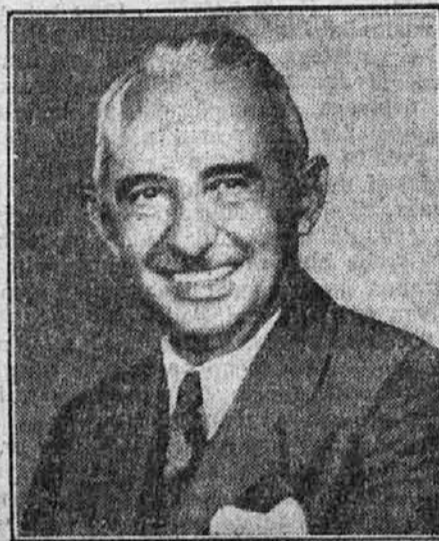
□ **Oton Habsburški** je dobival, tako poročajo nemški listi, 20.000 šilingov mesečno od Dolfusove vlade.

lja. Uradni list »Völkischer Beobachter« je celo zelo ostro

napadel predsednika Roosevelta, ki ga imenuje »častihlepnega predsednika, ki je zamotan v židovsko denarno in propagandno mrežo«, kar je vzbudilo v Ameriki veliko ogorčenje. Listi poudarjajo, da ne sme nihče misliti, da bi se smelo z Rooseveltom postopati, kakor n. pr. z dr. Benešem, kajti v obsojanju preganjanja Židov so si vsi Američani edini, saj je prav izjava Rooseveltovega nasprotnika Hoovera pokazala, da si iz rahlega padanja Rooseveltovih glasov ne sme nihče delati praznih upov.

Tudi britansko-nemški odnosi so se precej ohladili,

to pa radi načrta, da se izgnani nemški Židje naselijo v bivših nemških kolonijah, posebno v Tanganjiki in Kamerunu, kar je Nemce silovito ogorčilo. Ta načrt namreč nedvoumno kaže, da Angleži nikakor niso voljni izročiti svojih kolonij. Po nemških časopisih se berejo sedaj ostre besede o »ovinkarstvu« in obširna poročila o angleških krutostih v Palestini, kar je izzvalo nove ostre zavrnitve v angleškem parlamentu.

İsmet İnönü, novi predsednik Turčije.

□ **Vlada Bele Imredyja** je doživela pred parlamentom poraz, kakršnega še nobena vlada pred njim. Niti poslanci iz »osvobodjenih krajev« se zanj niso zavzeli, ampak so ostali nevtralni. Regent Horthy ostavke ni sprejel.

□ **Poljska vlada** je podala po izvršenih volitvah ostavko, ki je pa predsednik republike ni sprejel.

□ **Češkoslovaška vlada** je spravila na dnevni red vprašanje garancij za svoje meje, ki jih določa monakovski sporazum.

□ **Praški parlament** je v soboto sprejel ustavni zakon o avtonomiji Slovaške in Podkarpatske Rusije.

□ **Knez Pavle**, ki je potoval preko Švice, kjer je obiskal kraljico Marijo, v Anglijo, je bil v Londonu svečano sprejet. Listi so ga toplo pozdravili in prinesli o njem lepe članke.

□ **Belgijski kralj Leopold III.** je obiskal holandsko kraljico Viljemino. Na banketu, ki ga je priredila Viljemina njemu na čast je bilo izmenjenih nekaj prisrčnih zdravic o državljanjskih svoboščinah, ki jih čuvata obe državi in pa o potrebi sodelovanja majih držav.

□ **Egiptska kraljica Farida** je rodila hčerko. Po vsem Egiptu vlada veliko veselje.

□ **V Italiji** so se poleg druge industrije vrgli tudi na industrijo harmonik, ki se na veliko izvažajo. Dočim je znašal izvoz harmonik v letu 1933 »le« 10,914.000 lir, se je povzpел v letu 1937 na 53,160.000 lir, torej porast 42 milijonov v 4 letih.

□ **V nadomestnih volitvah**, ki so se vršile zadnje tedne v angleški parlament je vlada hudo nazadovala. Največ pozornosti je vzbudila izvolitev Bernona Bartletta, ki je znan kot oster nasprotnik sedanje angleške zunanje-politične usmeritve.

□ **Vlada južno-ameriške republike Kolumbija** je prekinila svoje diplomatske odnošaje z Nemčijo ter odpoklicala svojega poslanika, ker se Nemčija ni hotela opravičiti radi žalitev, ki jih je moral pretrpeti njen poslanik od berlinske policije v času protizidovskih izgrediv.

□ **Angleški ministrski predsednik Chamberlain** in zunanji minister Halifax sta obiskala Pariz. Vršili so se že važni razgovori o predstoječi francosko-nemški izjavi, o stališču obeh vlad do sočasnih mednarodnih vprašanj, posebno o Španiji in Daljnem Vzhodu ter o medsebojni pomoči pri oboroževanju in obrambi.

7 dni po svetu

□ **V Franciji** raste odpor proti zaslitim gospodarskim odredbam vedno bolj. Trenutno se je kriza francoske vlade le za- tegadelj zavlekla, ker hočejo delavci počakati, da odidejo visoki romunski in angleški gostje iz države, potem pa bodo proglasili najprej enodnevno protestno stavko, če pa to ne bi pomagalo, pa generalno stavko, ki bi zajela več kakor pet milijonov delavcev. Proti tem zaslitim odredbam so predvsem socialisti in komunisti ter del radikalov. Bati se je, da se vse to ne bo gladko izteklo.

□ **Državni tajnik High** v Združenih državah je izjavil, da bi mogla Aljaska sprejeti velik del Židov iz Nemčije.

□ **Med Nemčijo in ČSR** je bila sklenjena opsijska pogodba, ki bo dovoljevala več ali manj svobodno opredelitev Čehov in Nemcev na obeh straneh državne meje.

□ **Na pariški univerzi** so imeli veliko svečanost v čast izumiteljev radia, gospoda in gospe Curie. Navzoč je bil tudi predsednik Lebrun, ki je poudaril, da bo, kakor je povedal že Pasteur, končno vendarle zmagala znanost in z njo mir.

□ **V Ameriki** bodo izdelovali letala sedaj kar na veliko: 1000 »komadov« na mesec. Tudi to je rekord!

□ **V svobodni državi Gdansk** so uvedli nürnberške rasne zakone. Poljska vlada je storila potrebne korake, da zaščiti svoje državljane.

□ **Norveška kraljica Maud** je umrla po operaciji slepica v Londonu. Bila je 70 let stara.

□ **Na poljski in madžarski meji** proti Podkarpatski Rusiji se zbirajo tolbe, ki hočejo za vsako ceno izzvati nemire in odtrgati to ozemlje od ČSR. Podpira jih budimpeštanski in varšavski radio, ki razširjata najčudovitejše vesti o razmerah v Podkarpatski Rusiji.

□ **Nemška vlada** je razpisala noiranje posojilo v višini poldruge milijarde mark. Odplačano bo v letih 1953.—1958.

□ **Angleško časopisje** poroča o tem, da namerava Chamberlain po novem letu odpotovati v Ameriko, da utrdi ameriško-angleško prijateljstvo ter s tem odtehta premoč Nemčije, ki jo je sam pomagal ustvariti.

□ **Združene države** vodijo pod Rooseveltovim vodstvom politiko vseameriške skupnosti ter že izrivajo nemško trgovino iz južne Amerike.

□ **Čehi in Slovaki** so se zedinili, da izvolijo predsednika vrhovnega upravnega sodišča dr. Emila Hacho za državnega predsednika.

□ **Angleški trgovinski minister Stanley** je izjavil, da da Velika Britanija vsem državam trgovinske koncesije, samo Nemčiji ne.

□ **Obisk romunskega kralja Karola** in njegovega sina prestolonaslednika Mihaila v Londonu je bil povod za mnoge važne politične razgovore, ki so utrdili angleško-romunske gospodarske vezi. Iz Londona sta odpotovala kraljevska gosta v Bruselj, od tam v Pariz, nazadnje pa v Berlin k Hitlerju.

□ **Kitajci so Kanton** že popolnoma obkolili. Po nekaterih nepotrjenih vesteh Japonci Kantona, ki so ga tako počeni dobili, ne nameravajo več braniti.

□ **Tudi avstralska vlada** priznava italijanske cesarstvo.

□ **Francoski veleposlanik v Rimu** je izročil kralju in cesarju Viktorju Emanuelu svoje poverilne listine in s tem je Francija priznala aneksijo Abesinije.

□ **Slavni italijanski dirigent Arturo Toscanini**, ki je znan tudi kot nasprotnik fašizma, bo zaprosil za ameriško državljanstvo.

Francoski poslanik Coullondre v Berlinu, ki igra pri francosko-nemških dogovorih veliko vlogo.

1918 1938

General Rudolf Maister

Dr. Anton Dolar:

Ko se je pred dvajsetimi leti usoda Maribora odločila ...

Ne bom obujal spomine na dogodke v pretekli noči pred dvajsetimi leti, zapisani so v zgodovini na častnem mestu. Ne bom govoril o kakšnem posebnem junaštvu takratnih borcev, storili smo samo svojo dolžnost in je edina zasluga morda v tem, da o pravem času in z navdušenjem in tako delo več izda.

Tragično je, da vse mučeniško trpljenje našega naroda in vse sijajne zmage srbske in antantnih vojsk niso bile v stanju, da bi se Maribor s Podravjem in Pomurjem avtomatično otresel tisočletnega tujega gospodstva in se avtomatično s samim podpisom ob zeleni mizi smel priključiti tako vroče zaželjeni in tako težko pričakovani Jugoslaviji. Treba je bilo novih bojev in posebnih naporov. Kajti Maribor je bil v »spornem ozemlju«, spornem ne za nas, ki smo vedeli, da spada po vseh božjih in človeških zakonih nam, temveč spornem za tiste, ki so ga potrebovali kot močen steber k svojemu mostu do Adrije. Velika sreča je bila, da je imelo to ozemlje v tistem nevarnem času v nepozabnem generalu Maistru moža izrednih kvalitiet, ki je ta težki boj iniciativno započel in ga v enem letu po razburljivih peripetijah zmagovito dobojeval. Najvažnejša faza v tem boju je bil današnji dan 23. nov. 1918., ko so maloštevilne Maistrove čete vzorno izvedle istotako vzorno pripravljeno akcijo ter premagale in razorožile zadnje nemške vojaške oddelke. Vredno je posebej omeniti, da so delke. Vredno je posebej omeniti, da so v istem novembru, ko so se naši politiki prepirali o obliki bodoče skupne domovine, srbski vojak vračajoč se iz avstrijskega ujetništva instinktivno pogodili pravo, da so se na svojem potu domov, vsaka partija vsaj nekaj dni ustavila v Mariboru in nam tako pomagali, kar je bilo posebno važno zato, ker so predstavljali antantno vojsko. Tako se je v skupnem delu izvršilo osvoboditve našega Maribora in severnega ozemlja.

Toda nobena zgradba, ki je delo slovenskih rok, ni stalna niti večna in kakor kažejo zadnji dogodki, niti fakrat ne, če je zgrajena na še tako trdnih etičnih temeljih. Treba je stalne pripravljenosti, ves narod mora čuvati svoje meje, prav tako kakor se je pred dvajsetimi leti ves naš narod, vsak človek na svojem mestu, udeleževal velikega dela osvoboditve. Levil del pa je in bo pripadal našemu vojaštvu, v tem primeru v prvi vrsti domačemu 45 polkovni slavi vse naše prebivalstvo toplo misli.

V tretje desetletje

Obračun dvajsetih let svobode polaga naša mlada država v teh dneh. Dvajset let je prešlo od onih usodnih dni, ko smo se Slovenci, Hrvatje in Srbi odločili, da si skupno postavimo nov, boljši dom. Z neizmernim navdušenjem, z brezprimerno gorečnostjo in požrtvovalnostjo smo se svobode pijani spravili na delo. Bili smo si edini: nikoli več tako kot doslej, vse, kar bo prišlo odlej, mora biti drugače, bistveno drugače kakor preteklo. Doba, ki je za nami, naj nam bo samo vzpodbuda za stremenje, da se nikoli več ne vrne.

In danes, ko hočejo nekateri modrijani po svetu zasukati kolo zgodovine nazaj, moramo znova in znova poudariti, da smo si kljub vsem nasprotjem, sporom in zagrenjenosti, ki se je v teh dvajsetih letih morda v nas nabrala, glede te točke še vedno popolnoma edini. Še vedno soglasno odklanjamo vse tiste dobrotnike, ki bi iz našega notranjepolitičnega položaja radi kovali svoj oduševski kapital in ki bi nas radi zopet postavili na mesto drugovrstnih nedržavnih narodov, za katere bi ti tuji gospodarji tako radi po očetovsko skrbeli in katerim bi sedaj tako radi dali vse tiste pravice, ki so nam jih tisoč let kratili.

Nekaj čudnega je prav za prav v vsem tem. Ljudje, ki svoje dni niti imena našega naroda niso priznali, so v zadnjih dneh celo spoznali, da jezik tega naroda razumejo in da se ga lahko po priliki celo poslužujejo.

Dvajset let živimo sedaj že drug ob drugem, ali drug mimo drugega in v teh dvajsetih letih se je gotovo mnogo grešilo in morda še več dobrega opustilo. Vse to je res. Boj za socialno dobrobit vseh slojev, boj za resnično narodno enakopravnost se je marsikdaj razveljal do ostrih nasprotij. Marsikdaj smo si stali nasproti, kakor si lahko nasprotujeta samo dva brata. Mnogo je še med nami neporavnane in neizglajene. Kako tudi ne? Saj je dvajset let v življenju narodov le kratka doba, ki še ne more kar v hipu zabrisati razlik v kulturnem in civilizacijskem razvoju, posebno, če kvarijo razni nestrpnosti naravni tok zgodovine ter tako povzročajo zagrenjenost in užaljenost.

Toda vse te napake, vsi ti grehi, ki so se v prvih dvajsetih letih naše svobode

storili, se dajo popraviti doma. Vse to lahko opravimo sami med seboj. Vendar pa bi ne bilo prav, če bi s tem še dolgo odlašali in dajali sovražnikom našega naroda in naše države priliko in možnost, da bi morebitno nevoljo in nerazpoloženje ljudstva izkoristili sebi v korist in ljudstvu samemu v nepopravljivo škodo. Nas vseh, posebno pa odločujočih činiteljev dolžnost je, da čim prej odvzamejo tujcem to nevarno orožje iz rok in da postavimo v miselnosti vsakega posameznega državljanu na Maginotovo črto narodne in državne zavesti, ki je ne bo mogel prebiti noben tank najslajših socialnih in nacionalnih obljub.

Če bo naš narod videl izpolnjene svoje najtežje socialne in narodnostne zahteve, če bo spoznal, kako odkritosrčne so vse

obljube od zunaj in če bomo znali vzbuditi pravo zavest doma tudi v zadnjem delavcu in kmetu, se nam ni bati niti tuje propagande niti tujih groženj.

Cas, v katerem pričenjamo tretje desetletje našega skupnega sožitja v svobodni državi, ni naklonjen malim narodom in malim državam. Danes je usoda malih narodov v rokah nekaterih veselih ali celo nekaterih velmož, od katerih dobre volje je odvisen obstanek držav in državnih mej. Toda obstanek narodov, njih razvoj in njih zgodovinsko poslanstvo ni odvisen od nikogar drugega kakor od tistih narodov samih. Tudi mi tu na najbolj vetrovnem delu Evrope, na križišču silnic imamo svoj razvoj in kakor vsak mlad narod, tudi svoje zgodovinsko poslanstvo še pred nami.

20 let narodno-obrambnega dela na severni meji

Slovenski narod, majhen po številu, se je vedno zavedal, da se mora za svoj obstanek in napredek boriti s kulturno in gmotno močnejšimi sosedi.

Pred vojno je bila sicer zakonito zagotovljena enakopravnost, toda le na papirju in morali smo se bojevati posebej za vsako drobtino. Uvideli smo, da se bomo uveljavili samo takrat, če se bo naše kmečko ljudstvo dvignilo gospodarsko in kulturno in če bomo znali razviti tudi druge stanove, predvsem domačo inteligenco, trgovino in obrt. Za splošno izobrazbo so v prvi vrsti potrebne šole in tej nalogi se je posvečalo največ moči, organiziranih v CMD, ki je postavila v mestih in na mejah svoje otroške vrtnice in ljudske šole. Številna društva in narodne čitalnice so budile narodno zavest in pripravljala slovenski meščanski sloj. Veliko vlogo pri osamosvojitvi slovenskega življa v narodno ogroženih postojankah so igrali domači denarni zavodi, ki so reševali našega kmeta iz rok tujih hranilnic in mu tako omogočali, da je lahko pri volitvah volil, kakor mu je velevala narodna zavest.

Svetovna vojna je to delo prekinila, društva so utihnili, denarni zavodi so morali podpisati vojna posojila.

Z zmago antante in z lastnimi napori pridobljenim Podravjem in Pomurjem, obenem z velevažnim Mariborom, se je položaj hipoma izpremenil in v svoji sreči smo mislili, da je posebno narodno-obrambno delo postalo nepotrebno, saj smo v okvirju močne Jugoslavije in pod zaščito zmagovite antante.

Toda kmalu se je izkazala potreba po nadaljevanju in celo ojačenju narodno-obrambnega dela. V ta namen ustanovljena vsedržavna Jugoslovanska matica je mnogo obetala, a je kmalu zaspala. Uvideli smo, da je boljše povrniti se na prejšnje preizkušene organizacije in tako so znova oživele naša glavna šolska društva CMD Branibor Slov. straža; od nje pa smo prešli Narodno Odbrano. Te organizacije skrbijo za obmejno šolstvo, prirejajo božičnice in narodne svečanosti, pazijo, da se slovenska zemlja

ne odtuji, dvigajo narodno in državno zavest, opozarjajo oblasti na pereče naloge in pobijajo tujo propagando. Uspehi tega dela pa nikakor ne odgovarjajo naporom, ker uporablja nasprotnik z ogromnimi sredstvi čisto nove, na videz nedolžne, pri tem pa sistematično delujoče metode.

Sele uredba o zaščiti narodne posesti v 50 km obmejnem pasu je postavila narodno obrambno delo na trdnjša tla in

ustavila gospodarsko prodiranje tujcev v našo zemljo.

Bodoča glavna naloga vseh naših obrambnih organizacij, ki bi naj delovale složno, ne pa podirale druga drugi, bi bila v tem, da najprej ugotovi v vseh podrobnostih naš dejanski položaj v ogroženih krajih, mu išče vzrokov in odgovarjajočih sredstev za njih odpravo.

Narodno-obrambni problem v Prekmurju

Malone dvajset let je preteklo od onih zgodovinskih dni, ko se je Prekmurje — od Mure pa do Srebrnega brega, med Kučnico in prvimi predeli panonske nižine na vzhodu — po pravičnem prizadevanju priključilo k slovenskemu občestvu v svobodni Jugoslaviji. Prekmurje bi se tako, če ne bi upoštevali v preteklosti nasilnega odcepljenja od pokrajine onstran Mure, — lako dvignilo na znatno gospodarsko in kulturno razvojno stopnjo, žal pa je napredovalo le deloma v gospodarskem oziru. Ne mislim, da kulturnega razvoja sploh ni bilo, poudarjam samo, da je bil tako neznamen — radi materialnih in drugih činiteljev —, da niti malo ni razgibal širokih ljudskih plasti in jim vcepil trdno in a r o d n o zavednost Slovencev, h katerih skupnosti Prekmurci kulturno pripadajo, čeprav so jih v povojnih letih nekateri hoteli pohrvatiti (Joe Matošič, dr. N. Zvonimir Bjelovučić).

Tako je jasno, da so poslednji jesenski dogodki zatekli Prekmurje, kljub temu, da to že razpolaga z mlado slovensko generacijo —, ki se pa, razen ne velikega števila izjem, do nedavnega ni tako intenzivno zanimala za njega težkoče — v docela kritičnem položaju. Kritičen položaj pa z vidika narodnostnega občutja, ki bi bilo tako močno, da bi se zoperstavljajo navalu tujih izmov prav tako kot agitaciji za stare čase »várme gyem« (županijo).

Ni torej čudno, če opažamo v zadnjem času razne pojave, ki kažejo, kako težko išče naše preprosto ljudstvo svojo orientacijo in kako se včasih navdušuje in

vnema za miselnost, ki nam mora biti povsem tuja in celo sovražna.

Taki in slični primeri pa bodo pridobili na svoji razsežnosti, če se ozira še na rak-rano Prekmurja — izseljevanje ter tu in tam formiranje madžarskega ali nemškega občevanja (predvsem v trgovskih in meščanskih krogih).

To so samo drobci. Pomisliti pa moramo, da so lahko taki in podobni drobci iz vsakdanjega življenja raztreseni po vsem Prekmurju — v obmejnih predelih še celo —, kajti Prekmurje se kot polotok zajeda med obe sosedi.

Zdaj, malone po dvajsetih letih svobodnega življenja, se bomo morda vprašali: kdo je kriv vsemu temu? Odgovor ne bo težak. Krivda leži na vseh nas, predvsem na onih, ki bi v tem pogledu Prekmurju lahko pomagali, pa niso. Mislim pri tem tudi na vse one, katerim je bilo Prekmurje »Sibirija«, ki je tako ni vredno dvigati na kako višje gledišče, malo poznana »obljubljena dežela«, ki jo lahko samo po mili volji izžemaš, potem se pa umakneš za zapeček.

Stvarnost je preveč blizu, da bi še zdaj lahko držali križem roke ali »pomagali« s kakršnimkoli strankarskim vplivom. Pokazal sem na ljulko, ki se bohotno razpreda in raste na tem koščku trde zemlje, ki je slovenska od davnine, preko obeh Krizničev do Kranjca in najmlajših.

Stojimo pred dejstvi: ta dejstva zahtevajo — pa čeprav po dolgi dobi brezdelja — v Prekmurju kot eni izmed najbolj izostavljenih slovenskih pokrajin: **narodno-obrambno delo!**

Ob povoini dvajsetletnici slovenskega kulturnega ustvarjanja

»Kaj zato, če prihaja pomlad v viharju in povodnji, iz te črne naplavine bo vzklila bujna rast.«

I. Cankar: »Bela krizantema.«

Slovensko kulturno ustvarjanje je doživelo po vojni tak razmah, da ga težko primerjamo s katerikoli prejšnjim dvajsetletjem. Kajti nikoli še ni bilo naše kulturno življenje — in to v vseh panogah umetniškega izživljanja in ustvarjanja tako pestro, kakor ga kaže prav zadnje dvajsetletje. Kakor nalašč so izšle pred dvajsetimi leti Cankarjeve »Podobe iz sanj«, ki so nastale v letih strahote, v času svetovnega klanja. V tej knjigi je naš veliki človek — ob Zupančičevi razboleli pesmi edini — zakričal v najtežjih časih proti sleherni moriji, proti slehernemu nasilju človeka nad človekom — vse to z veliko vero, da bodo ti padli prinesli lepše dni, da torej kri, ki jo je prelivala mladina in ki so jo prelivali očeti na frontah, ne bo prelita zaman, ampak da bodo iz nje pognale nove sile, ki bodo ustvarjale tako, da bo življenje res vredno življenja. Kaj zato, če prihaja pomlad v viharju in povodnji, iz te črne naplavine bo vzklila bujna rast.

Ta močna in strašna vera, ki je bila doživeta in s krvjo zapisana pred dvajsetimi leti, je danes močnejša živa, kakor je bila kdajkoli v teh dvajsetih letih, ki bodo te dni za nami. Vodi nas tudi skozi sodobne dneve malodušja, ko se nerazgledan in iz ljudstva izkoreninjen človek iz bojazni pred velikim sam predaja nasilniku. Težka je ta obsodba, ali slovenskemu kulturnemu ustvarjalcu se godi danes skoraj enako, kakor se je godilo pred dvajsetimi leti Ivanu Cankarju. V prevratni dobi je stal sam s svojo veliko vero v življenje. Nič ga ni moglo premočiti; niti hladni računski politikovi, ki so v skrbi za svoje lastne koristi vedno govorili o nevarnosti, ki preti narodu. A to ljudstvo je živelo naprej in še živi; nista ga pogoltnila in izbrisala s tega koščka zemlje pod Karavankami tuja nevarnost in nasilje. In ga tudi ne bosta; kajti slovenski narod ne života, ampak živi močno in kulturno življenje. Kaj zato, če se je napisala preneka slovenska beseda zadnja leta ob leščerbah, da so jo pisali seštrajani študentje! Pisala se je. Pisali so jo ljudje, ki jim ni bilo za gnotne uspehe v življenju, pisali so jo oni, ki so čutili nedopovedljivo silo, da izpovedo, kar so doživeli in kar jim je življenje narekovalo, da morajo povedati. Slovenski filister, ki mu je višina njegove mesečne plače merilo za slovensko trdoživost, se je vedno cinično posmihal temu, čemur pravimo slovensko kulturno ustvarjanje, čeprav je to na zunanjo priznana kulturno ustvarjanje s svojo silo vedno pričalo o našem življenju.

Pregled kulturnega ustvarjanja v dvaj-

setih letih po vojni je pokazal, da se je slovenski kulturni delavec dokopal preko vseh »-izmov«, skozi katere se je v povojnih letih iskala naša umetnost, do ljudstva in si prav iz ljudstva skoval tako trden in močan pogled na življenje, kakor si ga je pri nas redke slovenski politik. Kaj zato, če se danes lovi politika za zadnjimi diplomatskimi triki, kako opravičiti z lepo besedo največja nasilja, ko se je ob dala laž z gloriolo resnice in prekvašuje možgane naših enodnevnih politikov — neke je ostalo slovensko ljudstvo in to slovensko ljudstvo živi in bo živelo, kakor je živelo tudi takrat, ko še ni bilo slovenskega politika. Pred leti je napisal MIŠKO Kranjec v »Osi življenja«, kako je prinesel mladi Magdič veliko misel v domači kraj. Ta misel bo tam glodala in ne bo prej mirovala, dokler ne bo preglodala ostarele skorje. Da to ni priseganje in ne kričanje, to je samo tista vera, ki si je v svesi, da bo nekoč zmagala kljub vsem »črnim dnevom«, ki visijo nad domovino.

Ob obračunih, ki jih delajo ljudje ob dvajsetletnici osvobojenja izpod Avstro-Ogerske spoznamo, da se je slovensko kulturno ustvarjanje dokopalo do razgledov, ki so jasnejši, kakor razgledi slovenske politike — mislim one politike, ki je vedno hlatala za zadnji izpremembo, ki se je dogajala v Evropi.

Slovenski enodnevni politik se posmehuje demokraciji, ki je šla po gobe in piše žalnice na ženevsko institucijo. Postavil se je na gospodarsko stališče nasilja močnejšega nad šibkejšim in iznenada se mu je zdanilo: vse je zanj jasno. Tudi to bi sprejel z razumevanjem, če bi morale v imenu kulture močnejšega goriti pri nas knjige tistih slovenskih kulturnih delavcev, ki so v svojih delih skozi vso strahoto in tragiko slovenskega življenja verovali v naše ljudstvo in še verujejo.

Slovensko kulturno ustvarjanje je bilo, četudi se je iskalo v znamenju raznih »-iz-

Kratek pogled na razvoj našega tujskega prometa ob 20-letnici Jugoslavije

V teh dneh, ko polagamo račun o delu, odnosno uspehih v dvajsetih letih Jugoslavije, je tudi umestno, da se v kratkem ozremo na razvoj tujskega prometa, ki zavzema danes v našem gospodarstvu tako vidno in odločilno vlogo. Zdi se, da se ne zavedamo, s koliko truda in s kakimi gnotnimi žrtvami je bila dosežena današnja stopnja tujskega prometa. O prevratu in še precej po njem ni bilo mogoče govoriti o tujskem prometu, a danes smo dosegli višino, ki je razmeroma visoka, pravi razmeroma visoka zato, ker so druge države daleč pred nami, a vedeti moramo, da smo začeli graditi res tam, kjer ni bilo še prav ničesar narejenega.

Tujski promet je zavzel velik razmah posebno po svetovni vojni, ko so se izboljšala prometna sredstva. Mnogo držav je spoznalo, da je tujski promet, če se ga pravilno goji in vodi, znaten vir dohodkov. Vzor take države je bila bivša Avstrija, kjer so res pokazali na tem področju naravnost mojstrske uspehe. Vse te države so se vrgle na delo, a le daleč za njimi in s prav počasnimi koraki smo jim mi sledili. Imeli smo planine, kopališča, morje, zdravilišča; samo vse skupaj je bil mrtev kapital, nismo ga znali uporabiti. Maloštevili so bili oni, ki so to spoznali, začelo se je sicer delo, ki se je pa žal ustavljalo ob nerazumevanju najbolj merodajnih faktorjev in ob pomanjkanju gnotnih sredstev; brez slednjega pa je tako delo nemogoče.

Važen korak naprej pomeni na tem področju za nas Slovence ustanovitev Tujsko-prometne zveze leta 1925. v Mariboru. Po načelu »pomagaj si sam in Bog ti bo pomagal« je ta začela s sicer skromnim, a smotnim in neumornim delom. Uspehi niso izostali. Delati se je začelo po nekem načrtu, poizkušalo se je dobra-

viti staro in graditi novo, z eno besedo vse, kar tujec zahteva od letoviščarskega kraja, da ga priveže nase, da se drugič spet povrne in da naredi potrebno reklamo pri svojih znanih. Početni, sicer skromni uspehi, so našli odmev tudi pri državnih instancah, ki so tekem let vsaj za prvo silo spravile v red prometne zveze. Železniške se nekako odgovarjajo, a nikakor cestne zveze ne, ki tujca-automobilista kar odbijajo od naše države. Ali tudi v tem pogledu se nam obeta v dohodnem času izboljšanje.

Leta 1928. je obiskalo našo državo 96.093 inozemcev, a statistika iz leta 1937. izkazuje 273.897 inozemcev. Število nočnin se iz leta v leto zvišuje za ca 10.000 ter je doseglo v letu 1937. že 998.732, torej malo manj kakor milijon. Če računamo nočnino le po 20 din, potem bi bilo samo na nočninah približno 20 milijonov dinarjev! — Inozemci preteklega leta so bili po poreklu Nemci (68.545), Čehoslovaki (51.868), Angleži (16.840), Madžari (14.735) itd., kar kaže velik interes cele Evrope za krasote naših krajev.

Izredno važen faktor za povzdigo tujskega prometa je tudi društvo »Putnik«, čigar poslovalnice vzdržuje v vseh večjih mestih Slovenije Tujsko-prometna zveza. Društvo »Putnik« je za časa svojega štirinajstletnega obstoja izdalo v propagandne svrhe blizu 24 milijonov dinarjev ter je v tem času izdalo ogromno število publikacij in propagandnih edicij v vseh evropskih jezikih. Teh publikacij je bilo izdano približno 4 in pol milijona izvodov.

Zanimivo je, da odpade od celokupnega tujskega prometa v naši državi ena petina na Slovenijo, kar dokazuje, da naše tujsko-prometne ustanove res vzorno delujejo in se ne plašijo niti truda, niti izdat-

Kratka beseda o slovenskem kmetijstvu ob dvajsetletnici Jugoslavije

Jugoslavija je pretežno kmetijska in pretežno kmečka država. Ima namreč nad 80% kmečkega prebivalstva. Slovenija je tudi pretežno kmetijska in pretežno kmečka dežela, ima pa samo še kakih 60% kmečkega prebivalstva. Slovenija je zlasti po svetovni vojni močno preobrazila mlada industrija, tako da je danes razmeroma najbolj industrijska dežela Jugoslavije.

Tu prevladuje malokmetijstvo. Saj je pri nas kmečkih kočarij in malih kmetij z do 10 ha zemlje nad 70%, t. j. skoraj tri četrtine vseh kmečkih posestev, ki jih je v Sloveniji precej nad 150.000. Trdnih kmečkih domov je pri nas malo. Je pa še nekoliko stotin velikih posestev, ki jih agrarna reforma ni zajela.

Slovenska zemlja ne more rediti svojih ljudi. Krušnega zrnja, žita, moramo dokupovati, in sicer vsako leto po več tisoč vagonov za nad 100 milijonov dinarjev. Ko bodo močvirnate predele osušili, tako škodljive poplave in povodnji odpravili, bo v deželi mnogo več domačega kruha. Ko pa bo tudi večina kmečkih gospodarstev dobro urejena, Slovincem domačega kruha sploh ne bo primanjkovalo za nedogledno dobo. Zložitev zemljišč (komasacija) je tudi treba pospešiti.

Slovensko kmetijstvo je bilo pred svetovno vojno na svojem, kolikor toliko zadovoljivem višku. Svetovna vojna mu je strašno prizadela in je naš slovenski zemlji najmanj prizanašala, da si še do zdaj ni moglo nič kaj opomoči. Vsa ta leta gre za ohranitev in obnovo kmetijstva in kmetstva pri nas. Zdrave samopomoči je premalo in javna sredstva za to ne zadostujejo. Oslabitev predvsem kmečkega posojilništva (Raiffeisenovega!) 10-11 in večja gospodarsko zlo na kmetih. Nujno je treba glede tega začeti delo tam, kjer smo ga bili pred desetletji prekinili.

Poljedelstvu služi približno 20% slovenske zemlje, t. j. nekaj nad 300.000 ha oranice. Ker je nad 150.000 kmečkih gospodarstev, pride na eno posest povprečno 2 ha polja. To je v splošnem premalo za kmečko družino. Najbolj primanjkuje krušnega zrnja, dasi je nekako polovica oranice posejana z žitaricami.

Osnova govedoreji je travništvo s pašništvom, osnova vsem drugim kmetijskim panogam pa živinoreja zavoljo uporabe krme in gnoja, ki ga živina daje. Gnoj je obenem bencin in motor vsakemu kmetijskemu gospodarstvu, zato je treba z njim umno ravnati. Naprava dobrih gnojšč napreduje počasi. Dokler ne znamo pravilno ravnati z naravnim gnojem, je vsaka para za umetno gnojilo prav za prav zavržena.

Govedoreja je mnogim gospodarjem edini vir dohodkov. Razmeroma največ goveda v Jugoslaviji je pri nas, blizu 400

tisoč glav, vendar samo po številu, ne tudi po kakovosti. Imamo še vedno preveč pasem in kaj čudnih pasemskih mešanec. Precej pa je pri nas tudi še zakotne reje bikov in mnogo škodljivega, neurejenega živinskega prekupčevalstva in nečednega mešetarstva. Za izboljšanjem travništva s pašništvom in pridelovanju krmskega rastlinstva sploh, bo sledilo izboljšanje govedoreje. Za njega napredek služijo stari načini pospeševanja: licenciranje (priznavanje) plemenskih bikov, pouk, razstave, uvoz plemenjakov, živinorejske organizacije zlasti za odbiro plemenske živine in nadzorstvo molže in molznosti, odnosno mlečnosti živali.

Z govedorejo tesno povezano je mlekarstvo. Za danes povemo samo eno besedo: slovensko mlekarstvo se ni moglo dokopati do prave veljave.

Svinjereja in kokošjereja se smotno pospešujeta. Zlasti štajerska kokoš je že davno zaslovela daleč po svetu in je ponos napredne kmečke gospodinje. Treba je več dobrih vzrejališč za razmnožitev prvovrstnih plemenskih živali.

Slabega blaga najdeš več ali manj še povsod. Živinozdravništvo — razen uradnega, odnosno policijskega, se na vasi še mnogo premalo uveljavlja. Isto velja o zavarovanju proti škodam po boleznih in drugih nezgodah, pri živalih in — ljudeh.

Izrednega gospodarskega pomena postaja naše sadjarstvo. Zlasti naše jabolko je znano daleč po tujini po svoji lepoti in morda še bolj po svoji dobroti. Največ ga pokupijo severne dežele. Dani so vsi naravni pogoji za znatno pomnožitev sadnega pridelka in njega koristno porabo. Mi sami pojemo premalo sadja. Če bi ga zauživali po pravi potrebi, bi ga nič ne bilo za izvoz. Uradno štetje (statistika) sadnega drevja v Sloveniji izkazuje kakih 7 milijonov dreves. Od tega je skoraj polovica jablan, drugo odpade na moštнице, slive, češnje, hruške, orehe, češnje itd. Prednjači mariborski okrožje, in sicer okraj Maribor levi breg s 15%, potem sledijo okraj Ptuj, Celje, Smarje pri Jelšah itd.

Od vseh kmetijskih panog naše dežele se je sadjarstvo najbolj in najlepše razvilo. Glavna zasluga za to gre zasebni podjetnosti, v prvi vrsti Sadjarskemu in vrtnarskemu društvu z izbornim glasilom »Sadjar in vrtnar«. To je malo ne edina gospodarska združitev naših kmetovalcev, ki dela brez tiste dnevnne politike. Baš zato napreduje in zmaguje. Čakajo jo še velike naloge, med drugim: preuredba in izpopolnitev sadnega izbora, ureditev drevesničarstva in matičnih nasadov, organizacija sadne trgovine in sadnega trga itd. itd.

Drevesnice so pri nas jako pomnožili. Vseh je baje več ko 500 z. letno proizvodnjo nad četrt milijona sadnih drevesc, od le-teh menda dobre 3/4 jablan. Razen mnogih ljudskih šol je skoraj vsak drugi absolvent kmetijske šole postal drevesničar. Je pa še vedno precej tudi zakotnih drevesničarjev, ki so smotnemu sadjarstvu čisto posebno nevarni, kakor govedoreji zakotni rejci nelicenciranih bikov.

Vinarstvo Slovenije zavzema približno 25.000 ha sveta. Svoj delež na tem goriškem svetu imajo tudi še samorodne s kakimi 10%. Na naše gorice pride nekako trideseti del vse obdelovalne zemlje. Njih posebna važnost je tudi v tem, da daje samo žlahtni trs ustrezen sad v tej zemlji, ki ni za noben drug sadež ali posevek prikladna. Pa vendar preživlja, čeprav jako revno, mnogo več delovnih ljudi, ko nabe na druga kmetijska panoga na enaki površini. Goriški kraji so najbolj obljudeni. Zato je vinarstvo tudi izredne socialne važnosti.

Tako zvano novo vinarstvo je staro drugo k drugemu kakih 40 let. Starega vinarstva, pred trsno ušjo, je bilo dosti več. Škoda le, da so gorice obnavljali deloma tudi v neprikladnih legah in zemljah, ne pa povsod v izrazito najboljšem goriškem svetu. Nekaj novega vinarstva, posebno samorodnega, pa je nastalo tudi po krajih, koder poprej trsja niso poznali, in v svetu, ki je prikladen za druge sadeže.

Velike so naloge za dobro ureditev našega vinogradništva. Mnogih se še premalo zavedajo vinarji sami. Ako bi se jih dodobra zavedali, bi bile tudi njihove organizacije drugačne kot so. Kletarstvo je seveda vprašanje zase. Pa vinarstvo in kletarsko združništvo, trsničarstvo itd. itd. O posebnih vprašanjih našega vinarstva in vinskega gospodarstva bo »Edinost« ob priložnosti še razpravljala. Za danes naj ugotovimo samo še tole: Vinska kriza ni v prvi vrsti posledek prevelike proizvodnje, marveč je v glavnem posledek proizvodnje vina slabe kakovosti

Čuvajte Jugoslavijo!

Gospodarstvo

Zbrane številke naj govorijo

Da je v slovenskem gospodarstvu za-
stoj in je v nekaterih panogah opaziti
močno nazadovanje, o tem je bilo že pre-
cej napisanega, tako v časopisju kot v
knjigah, in so tudi naši vodilni ljudje o
tem že na javnih mestih razpravljali. Če
je gospodarsko stanje Slovenije takšno,
se temu ni čuditi. Kajti, če plača najbo-
gatejša pokrajina Vojvodina le 216 din
(zemlj. davka in vseh doklad, op. ur.)
na osebo in bogata moravska banovina
le 70 din na osebo, a naša pasivna in
gorata Slovenija 240 din na osebo, je
vsekakor Slovenija za 50 odstotkov pre-
visoko obdavčena in torej ni čudno, če
naši kmečki domovi propadajo.

Črtati bi se morali vsi davčni zaostan-
ki, kajti če je uboga Slovenija plačala
vsa leta po vojni desetkrat več davka, ka-
kor ji z ozirom na število prebivalstva in
na njene gospodarske razmere pripada,
je ne samo umestno, temveč popolnoma
pravično, da se davčni zaostanki črtajo in,
da se našega izmozganega kmeta ne stiš-
ka z vednimi rubeži in transferacijami.

Država naj z vsemi močmi podpira za-
družništvo, predvsem pa zadruga za vnov-
čevanje kmetijskih pridelkov, da si ne bo-
do nakupovalci polnili žepov na račun
obubožanega kmeta. (»Slovenec«, dne
13. nov. 1937.)

Ker je odvisna davčna moč od gospo-
darske in socialne strukture, pogledimo,
kako je glede tega v Sloveniji. (Vzeto iz
»Straže v viharju«, št. 7, 1937.)

a) Samostojni gospodarji: kmetijstvo
60,93%, industrija in obrt 21,03%, trgovina,
kredit in promet 5,79%.

b) Ljudje, ki niso samostojni: kmetij-
stvo 60,35%, industrija in obrt 21,92%, trgo-
vina, kredit in promet 7,02%, javna
služba, svobodni poklici in ostalo 12,25
odstotkov.

Iz zgornjega sledi, da se preživljajo še
vedno tri petine prebivalstva v Sloveniji
s poljedelstvom, živinorejo in gospodar-
stvom.

Koliko zemlje odpade na posameznika,
naj prikaže sledeča preglednica.

Na enega kmečkega prebivalca odpade
sledeča količina obdelane zemlje:

Banovina	ha
dunavska	1,26
vrbska	0,71
moravska	0,66
vardarska	0,65
savska	0,63
drinska	0,63
dravska	0,44
primorska	0,38
zetska	0,36

Koliko zemlje pride na enega prebivalca
sploh, ne samo na kmeta:

Banovina	ha
dunavska	0,78
vrbska	0,55
vardarska	0,52
moravska	0,49
drinska	0,47
savska	0,46
zetska	0,30
primorska	0,28
dravska	0,27

Dalje pravi Straža:

»... površina z žitaricami posejane zem-
lje znaša pri nas (v Sloveniji, op. ur.)
okrog 193.000 ha. Približno število vseh
kmečkih posestev je 170.000.

Med temi prednjači število majhnih po-
sestev, ki sama za preživljanje ne zado-
ščajo. Nad polovico, t. j. 58 odstotkov slo-
venskih kmetij ne presega 5 ha (podčrtal
ur.); srednje velikih (5—20 ha) je 34 od-
stotkov, nad 20 ha pa 8 odstotkov. Naj-
manjše, ki tvorijo tri petine, ne morejo
preživljati na nji naseljenih ljudi; ti si mo-
rajo iskati zaslužka in kruha pri drugih,
večjih posestnikih, v bližnjih trgih in
mestih ter v industriji. Pri tem še ne sme-
mo pozabiti, da kakih 10.000 družin sploh
nima svoje zemlje, temveč se preživljajo
kot poljski delavci, najemniki, zakupniki
in viničarji. Ti tvorijo pravi kmečki pro-
letariat.

Z ozirom na slabe gospodarske razme-
re nudi le 8 odstotkov kmečkih posestev,
ki obsegajo nad 20 ha, zadovoljiv obstoj
njih lastnikom.

Ves naš letni prirastek prebiv. ki znaša
1 do 1½% gre za kruhom v izseljeništvu,
bodisi v druge države, bodisi v druge de-
le naše države, ali pa v industrijo.

»Če ne bi imeli industrije, bi to število
prebivalstva še bolj padlo, zakaj domača
zemlja jih ne more rediti, saj uvažamo
letno 6000 vagonov žita.«

Ta bežen posnetek razmer pri nas, vzet
iz navedenih časopisov, je precej zgo-
vořen. Podatki bodo dobro služili za dis-
kusije na sestankih krajevnih organizacij,
kjer bodo lahko ljudje iz naroda skupno
s svojimi bodočimi zastopniki postavili v
programe zahteve, utemeljene s številka-
mi. Zavedati se namreč moramo, da bo
treba kaj kmalu začeti temeljito zdraviti
slovenske gospodarske razmere in to ne
mogoče samo z obljubami, marveč z de-
lom, osnovanim na podrobno izdelanem
gospodarskem načrtu. To je edino prava
pot in na tej se morajo združiti vse slo-
venske sile!

Slinavka in parklievka vedno boli puštošita

Maribor, 22. nov.

Letos strašita pri naši živini slinavka
in parklievka ter narejata ogromno go-
spodarsko škodo. Bolezen je prišla k nam
iz inozemstva ter se je razširila po ne-
katerih srezih tako hudo, da so morale
oblasti prepovedati vse živinjske sejme.
V Mariboru je bolezen tudi zelo razširje-

na, zato smo že dalje časa brez živinskih
sejmov. Živina, ki se pripelje v mesto,
se mora takoj zaklati, dovoz živine v ka-
ko drugo svrhu je najstrožje prepovedan.
Naše oblasti imajo polne roke dela samo
z izdajanjem navodil in pažnjo za striktno
izvajanje pri kužni bolezni, parklievki
in slinavki.

Da poučimo o tej šibi božji tudi čita-

Prvi stalni ženski list je »Ženski svet«,
ustanovljen 15. jan. 1923 v Trstu, od leta
1929. pa izhaja v Ljubljani. Leta 1930. je
bil ustanovljen list »Žena in dom«, danes
imamo še »Ženo«, »Kmečko ženo« in dru-
ge.

V književnosti se je žena začela
uveljavljati že v začetku 19. stoletja, če-
prav so to bili večkrat le plašni poskusi.

Pred svetovno vojno sta se že uspešno
uveljavili Marica Nadlišek Bartolova, ki
je bila tudi urednica res dobre literarne
revije »Slovenka« (začela izhajati l. 1896.
v Trstu), najposobnejša slovenska pisa-
teljica pa je Zofka Kvedrova, ki se je s
silo borila proti nepravilnemu socialnemu
redu, ki je s svojo moralo nasprotno
ženski emancipaciji. V svojih mnogošte-
vilnih delih (novelah, romanah) poudarja
zlasti senčne strani ženskega življenja.
Kot pesnici sta že pred osvoboditvijo de-
lovali Vida Jerajeva, Ljudmila Poljančeva,
v pripovedništvu se je izkazala Lea Fatur-
jeva, Ljudmila Modic-Prunkova kot mla-
dinska pesnica, Manica Komanova, ki pi-
še v ljudskem slogu; izredno plodovita je
Marija Kmetova; Ilka Burger Vaštetova
je znana po svojih delih iz domače kul-
turne zgodovine.

Z organizacijo ženskih društev, s članki
o ideologiji feminističnega pokreta in z
vprašanji, ki zadevajo našo mladino, se
bavijo: Angela Vodetova (izdaja tudi knji-
ge), A. Stehijeva Pleško, Olga Grahorje-
va, Milica Š. Ostroška, Jela Levstikova,

M. Govekarjeva, Pavla Hočvarjeva, Zla-
ta Pirnatova in mnogo drugih.

V znanstveni literaturi imamo par mo-
čnih zastopnic: dr. Silva Trdina in dr.
Marija Boršnik se bavita z literarno zgo-
dovino. Dr. Boršnikova urejuje sedaj
Zbrana dela Zofke Kvedrove, s katerim
se bodo Slovenke dostojno oddolžile tej
izredni ženi. Dr. Sodnik Alma izdaja filo-
zofska dela, dr. Piskernik Angela je se-
stavila šolske knjige, dr. Pivec Stele Me-
liha piše o naših knjižnicah, dr. L. Dolar-
Mantuani pa strokovne mineraloške član-
ke itd.

Med prevajalkami del tujih narodov za-
sledimo Mileno Mohoričovo (prevedla ob-
širno Wellsovo Svetovno zgodovino), dr.
Silvo Trdina, Marija Kmetovo, Ljudmila
Prunkovo, Olga Grahorjevo, Tončko Ko-
vačičevo itd.

Kar se izobrazbe tiče, se ženam v
stari Avstriji ni godilo dobro, saj je zna-
no, da se je Avstrija med vsemi evropski-
mi državami najdalje upirala pripustitvi
žen k študiju na gimnazijah, realkah in
univerzah. Višja izobrazba je ženi bila
omogočena samo v učiteljskih, licejskih in
višjih dekliških šolah, zato je razumljivo,
da so Slovenke v primeri z drugimi na-
rodi zelo pozno dobile žene z akad. iz-
obrazbo. Z letom 1918. pa se je število
študiračic žen na mah dvignilo.

Pred letom 1918. smo imele že lepo šte-
vilo učiteljic, otroških vrtničaric, poštinih
uradnic in žene v poklicih, ki so zahtevali

telje našega lista, priobčujemo nekaj naj-
važnejšega o slinavki in parklievki:

Živali se okužijo pri dotiki v hlevu, na
paši ali na sejmu z bolnimi živalmi ali
kužno slino in gnojnim izcedkom iz park-
liev. Tudi mleko bolnih krav, ovčja vol-
na, koža, seno in slama ter gnoj prenaša-
jo včasih kuživo od bolnih na zdrave ži-
vali. Nevarnost obstoji, da prenesejo ko-
koši, ki stikajo po domačih in sosednih
dvoriščih in vrtovih bolezni slinavke v
tuje hleve. Še bolj velja to za svinje, pse
in mačke. Nujno potrebno je tedaj, da so
okužene živali v hlevih zaprte, a psi, da se
vežejo v času trajanja bolezni na ve-
rige.

Bolezen traja najdalje med parkliji, zato
je treba te takoj namazati s tekočo smo-
lo, ali petrolejem. Pred hlevom in pri vho-
du na dvorišče je postaviti posodo z raz-
kuževalnim sredstvom za izpiranje obutve
oseb, ki prihajajo in odhajajo iz dvorišča,
a prostor pred pragom hleva in pot pri
izhodu z dvorišča naj se potrosi z nega-
šenim apnom.

Znaki bolezni so naslednji: Žival se pri-
čenja najprej tresti. Telesna toplina se
dvigne od 39 do 39,5 na 41 do 41,5 stop-
inj C, a začne padati takoj po pojavi
mehurčkov na gobcu ali med parkliji. Iz
gobca se izcejajo sline, ki se v trakovih
vlečejo na tla. Notranja ustnica in zobno
meso (dlesan) sta vroča, suha in rdečka-
sta in slično tudi ostala sluznica gobca.
Tretji dan bolezni se pojavijo na jeziku
in na brezobnem delu gobca ko grah ali
oreh veliki mehurčki in mehurci z rumen-
kasto ali svetlo tekočino. Ko ponokajo ti
mehurčki, ostanejo male, a zelo boleče
ranice, ki se zacelijo šele po preteku ene-

ga ali dveh tednov. Pri kravah se opazijo
slični mehurčki včasih na vimenu, pri
svinjah na rilcu. Izjemoma je včasih vne-
to tudi grlo. Govedo počne počasi hoditi,
koža med parkliji in med njimi, pa tudi
na peti oteče, postane rdeča in boleča.
Pojavijo se mehurčki in pozneje tudi ra-
ne. Večkrat se dogodi, da govedu, ovčam
in prašičem izpadejo po hujši bolezni ugi
parkliji. Tudi na vimenah se napravijo
mehurji. Zaradi tega ima mleko včasih
grenak okus ter je rumenkaste barve. Do-
rasla živina običajno za slinavko ne po-
gine, pač pa, če jo prestane, v bodoče
navadno ne oboli več.

Kako zdravimo bolno živino? Zdrav-
ljenje živine ni neobhodno potrebno. Ži-
vina mora pa imeti mehko, tekočo hrano,
dobro pitno vodo z nekoliko soli ter ve-
dno svežo steljo. Gobec izpiramo s kisom
ali gomilčnim čajem. Parkliji pa naj se
namazejo s katranom ali petrolejem. Mie-
ko naj se previdno izmolze v posebno po-
sodo, in če ni izpremenjeno, se samo pre-
kuhano tudi lahko uživa. Rane na vimenu
je namazati z ribjim oljem, lahko tudi z
lanenim ali drugim oljem ali mazilom,
da se prej zacelijo. Razmeroma dobro in
ceneno zdravilo je za izpiranje gobca in
parkliev lahka raztopina kalijevega per-
manganata (en gram na liter vode). Ako
je živina zaprta, naj se ji da tudi v vodi
ena žlica grenke soli, ali pa skuhamo la-
neno seme.

Pravega zdravila ali cepiva, kakor pri
mnogih živalskih kugah, pri slinavki še
nimamo. Kadar je nastopila bolezen v
vsem svoji ostroti, imamo na razpolago
serum od prejšnjih goved, ki so prebolele
to bolezen.

Tujski promet bomo dvignili če bomo znižali cene v gostinskih obratih

Kakor doznavamo, bo sklicana konec
novembra t. l. velika državna skupščina
na Sušaku, katere se bo udeležil tudi mi-
nister za trgovino g. inž. Kabalin. To
skupščino bodo tvorili zastopniki gostin-
skih obrti, kjer se bodo prefesala razna
tujskoprometna vprašanja, predvsem pa
vprašanje znižanja cen v gostinskih obra-
tih: hotelih, restavracijah in gostilnah.
Zanimivo je, da lastniki gostinskih obra-
tov sami priznavajo nujno potrebo po
znižanju cen, ker je sicer izključeno, da bi
dvignili naš tujski promet kljub vsej pri-
vlačnosti naših lepih krajev na Jadranu
in tudi drugod. V preteklem letu se je do-
gradilo in odprlo več hotelov in ostalih
gostinskih obratov, a tujcev je bilo manj,
kot lansko leto. Ker so cene v Italiji bolj
umerjene, so šli naši izletniki raje tja.
Lansko leto je bilo samo v Opatiji nad
2500 Beograjčanov (!)

Cene se morajo brezpogojno znižati!
To pa bo možno tedaj, ko se bodo znižale
takse, katerih je sedaj kar 47%! Našim
tujsko-prometnim interesentom bi bilo po-

trebno nujno priskočiti na pomoč z ugod-
nimi krediti, za katere morajo plačevati
zelo visoke obresti, ki odzvajame hotelir-
jem v zvezi z davščinami ves dobiček.
Zato je vsakršen napredek ter dvig tuj-
skega prometa izključen, dokler se ne od-
pravijo naštihi nedostatki.

Na susaški skupščini se bo razpravljalo
o noveli obrtnega zakona, o prometni po-
litiki, o telefonski službi, turistični propa-
gandi in vseh drugih vprašanjih, ki se ti-
čejo našega tujskega prometa.

Skrajni čas je, da ukrenemo pri nas
nekaj konkretnega. Gostilničarji in hote-
lirji ter ostali tujskoprometni interesenti
bodo storili s svoje strani gotovo vse, kar
bo v njihovi moči. Potreba je tedaj, da
store isto odločujoče naše oblasti in tako
bo prišlo vprašanje našega tujskega pro-
meta zopet za korak dalje.

Kakor doznavamo, bo dovoljena vsem
interesentom na Sušak polovična vožnja.
Predvideni so razni izleti in vožnje po
morju itd. Vsa podrobna poasnila dobe
interesenti pri svojih pristojnih združenjih.

Naše tržišče in cene

Goveja živina: voli 3—6,50 din, telice 2,50
—6,50 din, krave 2—5 din, teleta 5—8 din,
biki 4,50—5 din.

Svinje: prasci 6—12 tednov stari 65—175
din komad, pršutarji 7,25—8 din za 1 kg žive
teže, debele svinje 8 din, plemenske 7—7,25
din žive teže.

PODROBNA PRODAJA.

Meso: Goveje salo 15—16 din, slanina 15
—16 din, pljuča 8—10 din, jetra 8—10 din,

reberca 10—12 din, svinjsko meso 14—15 din,
ribe 15—17 din, morske ribe 10—28 din, za-
jec 13—14 din za 1 kg. — Zelenjava:
krompir 0,65—1,50 din kg, merica 5—6 din,
čebula 2—4 din, česen 6—10 din kg, karfiyola
komad 1—7 din, ohrovt 0,50—1,50, hren kg
8—9 din, zelena komad 0,50—2,50 din, buča
0,50—2 din, paradižniki kg 5—6 din, šopek
peteršilja 0,50—1 din, glavanata solata 1—2
din, endivija 0,25—1 din, kup motovilca, ra-
dica, špinac, vrtnega korenja in fižola v
štročju 1 din, por komad 0,25—1 din, 2—4
komade kolerabe 1 din, luščeni grah liter 7—
12 din, 2—3 komade redkve 1 din, šopek ma-
jarona 0,50—1 din. — Sadje: jabolka 2—6
din, hruške 4—10 din, suhe slive 8—12 din,
grozdje 7—12 din, celi orehi 10 din, luščeni
orehi 26—32 din, kostanj 4—5 din za 1 kg,
liter 2—3 din, pečen kostanj liter 6 din, šipek
liter 3 din. — Žito: pšenica 1,50—1,75 din,
rž 1,50 din, ječmen 1,50 din, koruza 1,25—
1,50 din, oves 1 din, proso 1,50 din, ajda 1,25
din, fižol 2—3,50 din. — Mlečni izdelki:
mleko liter 1,50—2 din, smetana liter 10 din,
surovo maslo kg 24 din, čajno maslo 28—30
din, domači sir 10 din, jajca komad 0,75—1,25
din, konzervirana jajca kom. 1 din. — Pe-
rutnina: kokoš 18—25 din, par piščancev
20—60 din, gos 40—45 din, puran 30—80 din,
raca 15—20 din.

NAS VINSKI IZVOZ.

Iz Slovenije smo v prvih devetih mesecih
izvozili: v Nemčijo 239.870 litrov, v Češkoslo-
vaško 16.107 litrov, v Holandijo 1323 litrov,
v Belgijo 72 litrov, v Poljsko 3409 litrov. V
oktobru je bilo izvoženo le v Nemčijo 333.461
litrov. Skupaj je bilo torej letos v inozemstvo
izvoženega 593.291 litrov vina.

SEJMI

29. novembra: Rakek, Ormož, Maribor, Dolnja
Lendava;
30. novembra: Gor. Planina na Kalu, Kočevje,
Turjak, Verzej, Vače pri Litiji, Celje, Ptuj,
Trbovlje, Gornja Lendava;

1. decembra: Mokronog, Trbovlje, Turnišče;
2. decembra: Zagorje ob Savi, Maribor, Ko-
rače;
3. decembra: Brežice, Celje, Trbovlje, Pla-
nina okraj Smarje pri Jelšah, Slovenske
Konjice, Križevci.

OGLAŠUJTE V »EDINOSTI«!

Kulturna obzorja

Fr. Kozjakov:

Ob kulturnem preporodu obmejnih Slovencev

Če bi naše osvobojenje ne prineslo nobenega drugega semena in če ne bi bilo obrodilo nobenega drugega sadu, enega je, že zato brezdvomno, ker ga priznajo tudi narodni nasprotniki. In to je: **narodovo prebujenje!** Globino tega prebujenja more pravilno izmeriti najboljše nedomačin, ki pa je vendar med tem narodom živel ves ta tudi za ostali svet zgodovinsko znameniti čas in ki mu je znan ne le porazni učinek Štajercijanstva, marveč tudi še poraznejši vpliv večstoletnega zlonamernega ponemčevanja Slovenskega Štajerja. Kdor je ta narod poznal še pred dobrimi 20 leti, lahko govori o čudežnem njegovem vstajenju. O čudežu, ki je tem večji, ker so ga ustvarili uničevalci tega naroda sami. In to baš tudi tedaj, ko so že računali z večnim pokopom tega naroda, ki je zlasti ob začetku vojne prestal Kalvarijo skrajne podivjanosti svojih tlačiteljev.

Preveč je dokazov za to čudovito narodovo prebujenje za kratek časopisni sestanek. Zato se omejim na najzanesljivejše in najbolj očitno merilo kulture vsakega naroda, to je: **gledališče** v najširšem pomenu te besede; torej obsegajoče tudi naše številne podeželske odre že v vsaki večji vasi. In v mislih imam tudi naraščajočo poplavo domačih dramskih in v zadnji dobi skoro tudi že glasbenih del. Res je, temelji za naš jugoslovanski Taljin hram so že pred pol stoletjem pričeli postavljati naši blagopokojni narodno kulturni pionirji, zlasti v dramatičnem društvu v Mariboru. Toda gradnja hrama gledališke umetnosti kot take je sledila šele po osvobojenju. Tedaj je postalo mogoče vseh drugih kulturnih ustanov in njih prirediteljev baš **Narodno gledališče** zavestno ono kulturno žarišče, ob katerem se je zbiral in duševno ogreval ne le narod iz mesta, nego tudi oni iz podeželja in kateremu na ljubo so se uvedle pristne ljudske predstave, ki so kmalu oplodile tudi domače odre.

Da naš narod — po osvobojenju toliko prebujen — sam vidi v gledališču višek kulture, to se je tekom časa posebno očit-

no pokazalo v Mariboru, kjer se je začetno navdušenje tudi za razne druge kulturne prireditve (koncerti itd.) za večino njih porazno ohladilo, ostalo pa je in še narašča pri ljubezni do gledališča.

Se bolj ko obisk gledališča sam po sebi, se narodovo kulturno prebujenje očituje v **kritičnosti**, s katero tudi že pripravi narod spremlja delo in razvoj Narodnega gledališča. Po obisku predstav se najbolj pozna, kako je naš narod v tej kratki dobi že odrasel plehkostim.

Žal, da gledališka uprava vsled pomanjkanja razumevanja velikega pomena obmejnega gledališča na merodajnih mestih — ne more slediti vsem željam in zahtevam po še večji popolnosti repertoarja. Omejiti se mora na dane in od pristojne strani čim dalje bolj omejene razmere. Zato pa se Maribor ponaša, da je sorazmerno dovršil največ vzgojnega dela — njegovi igralci se odlikujejo na velikih odrih doma in drugod.

Že dosedaj doseženi stopnji razumevanja za višjo kulturo, je ta narod spoznal tudi potrebo po **lastnem** in tudi že zunaj reprezentativnem **Narodnem gledališču** tu na najvažnejši obmejni postojanki. Ta zahteva po lastnem Taljinem hramu izvira iz dozorele kulturne zavesti, da gledališče ni samo zabavišče, nego da naj bo zlasti ob državnih meji narodno kulturno žarišče, ki naj tudi socialno in gospodarsko oploduje celo vsakdanje življenje in ki naj služi vzgoji in posredno tudi obstoju tistih najbolj ponižanih, ki pri sedanjih razmerah ne morejo biti deležni niti užitka zadnjega vaškega odra.

Da obstoji skrb za te socialne sloje — ker ni bilo za njih pogreznjenje v tuje rodno kulturo niti pred vojno take nevarnosti kakor je baš sedaj ob 20 letnici osvobojenja — tudi to je eden izmed številnih dokazov vpliva našega osvobojenja na kulturo obmejnih Slovencev. Narod, ki se je odločil na naš oder postaviti največkratnejšo opero — in to je gotovo Verdijeva **»Aida«**, ta je gotovo kulturno že več ko prebujen!

Češkoslovaške kulturne perspektive

Spremembe češkoslovaških meja so in še bodo rodile mnogo nezaželjenih posledic; že sedaj se kaže močan gospodarski padec, prav tako popolna zunanje-politična preusmeritev, ki je v celoti izpremenila tudi čsl. notranjo politiko. Dan za dnem se pojavljajo nove reakcije, ki odločno posegajo tudi v kulturno življenje Čehov in Slovkov.

Dosedanja kultura je v severni slovanski republiki spričo odličnih gospodarskih in političnih pogojev doživljala pravi »zlati vek«, nezadržano svobodno rast. Tako znanosti kakor umetnosti so očitovala neverjetno plodni razmah. Češke in slovaške glasbene, literarne, kiparske in slikarske generacije so zajele širok krog sodelavcev; nacionalne vrednote so se spojile z internacionalnimi in lahko rečemo, daje bila češka umetnost docela evropsko orientirana, avantgardistična bolj od katerekoli druge narodnostne smeri. N. pr. v gledališkem svetu se je pojavilo E. F. Burianovo gibanje, ki je skušalo v svojem gledališču uveljaviti nov oder sedanjosti v smislu »voičebanda«, t. j. reprodicirajočega ansambla; dalje sta eksperimentirala v »Osvobojenem gledališču« Voskovec in Werich z revijalno satiro, prav tako pa so tudi druga gledališča uvajala nove tipe scenarije in režije. Skratka: češka umetnost je bila ena sama preizkuševalnica novih smeri in načel. Iskala je, oblikovala, povezovala nove vrednote z že veljavnimi in tako tradicionalno češko kulturno stavbo še močno dvignila. Njeno delo dvajsetih let je vzoren primer stremiljivih prizadevanj; zato je dognala izsledke, ki niso sodobne umetnosti obogatilile doma, marveč prav tako tudi v tujini: češka umetnost — zlasti glasbena, literarna in gledališka — je vplivno posegla tudi v evropski in svetovni razvoj. Doma je ustvarila centre v Pragi, Brnu in za Slovake v Bratislavi, na tudi manjša podeželska mesta (Plzeň, Pardubice, Olomouc, Mor. Ostrava, Kopřivnice, Turčianski sv. Martin, Užhorod itd.) so bila torišča aktivnega kulturnega dela. Slovaki, ki so bili do prevrata skoraj povsem pasivni, so začeli v zadnjih letih pradiati temelje samostojni slovaški kulturi. Ves svet od Krušnih gor do Poljskih Karpatov od Bohumina do Bratislave bil eno samo veliko kulturno mravlišče, na katerem so se križale in spajale različne kulturne smeri ter ustvarjale zavirljivo višino.

To gibanje so presekali dogodki zadnjih dni. Češkoslovaška je izgubila mnogo delavnih kulturnih središč, v katerih je doslej vložila pravo zakladnico svojih energij; tudi je izgubila večino gospodarskih pogojev, ki so ji omogočali uspešni razvoj, prav tako pa ji je monarkovski sporazum ohrnil tudi politično samostojnost. Češki človek, ki je do nedavnih dni svobodno širil svoj pogled do daljnih obzorij, je obmolknil razočaran, ponižan in razžaljen. Nedvomno bo novo stanje zapustilo v češki kulturni tvornosti bližnje bodočnosti neugodne posledice; stvariteljski krog se o občutno zmanjšal, enako tudi število kulturnih naprav. Zaenkrat so v Pragi zaprli le »Osvobojeno gledališče«, verjetno pa je, da bodo temu primeru sledile še nadaljnje prepovedi. Tudiumetniške nagrade bodo ali zmanjšane ali celo ukinjene; že letos je bila odpovedana n. pr. državna literarna nagrada v višini Kč 100.000. Da so nagrade za pospešitev kulturne delavnosti velikega pomena, pa je jasno; teh in podobnih gibal bo, kakor vse kaže, odslej vedno manj. V ideološki usmeritvi lahko pričakujemo kot naravno posledico novih razmer močan povratek k narodni problematiki in narodnim vrednotam; te nove poti dokazujejo že poslednja literarna izdavanja, ki se vsa vrtijo okrog domačega življenja. Prikazani usmeritvi se sicer ne da oporekati, če se giblje v mejah in ne zaide v tok, ki vodi k omejenim horizontom in škodljivi zagrozenosti v lastno življenje. Zavoljo depresije, v katero je do skrajnosti razočaran češki tvorec moral pasti, pa bi ne bilo prav nič čudnega, če bi se češka umetnost od evropske orientacije odvrnila popolnoma. Tudi se omeila le na svoj duševni krog. Ta nevarnost je prav verjetna in če bi se uresničila, bi dosedanjemu dinamičnemu rastu zavrla, znižala stvariteljsko potenco in pospešila nazadovanje češke kulture, ki bi s tem postala za obči razvoj več ali manj nepomembna. Še večja verjetnost in možnost kulturnega padača kot Češki na grozi Slovaški, ki bo v amputirani in avtonomistični obliki nujno še neprimerno manj kulturnih razvojnih možnosti kot jih je doslej, ko jo je spodbudilo in prosvetno temeljito podprlo baš »Křesťelica nittsburské novodobne češka«.

Pragnoz kulturnemu razvoju Čehov in Slovkov sicer ne moremo staviti, lahko pa verjetnostno na temelju danih možno-

sti o njih sklepamo. Nedvomno se bodo v sedanjem kaosu znašli Čehi vsestransko prej in boljše kot Slovaki, ki se očitno ne zavedajo, kaj počenjajo, ko se obdajajo z nekakim kitajskim zidom in proglašajo svojo avtonomijo tako in v fiktivnem času, kot je to za nje najmanj primerno. Verjetno je pa tudi, da se bodo češki kulturni delavci začasne depresije, ki jih je pognala v nejasnost, topost ali pa tudi preveliko patriotičnost, prej ali slej otresli in bodo s silo svojega duha začeto delo nadaljevali. Sedanja prehodna faza češke in slovaške kulture gotovo ne bo najbolj pozitivna; vstaja pa upanje, da bo vprav iz ponižanja vstala močna generacija, ki svojega duha ne bo uklatjala, temveč bo svobodno sproščala svojega hoteja v velikih oblikah. Čeprav kulturni začetki Druge republike ne kažejo najbolj ugodnih znamenj, je vendarle verjetno, da bosta narodova zrelost in visoka kulturna stopnja tudi tokrat premagali navidezno nepremagljive ovire; pri tem pa ne smemo prezreti dejstva, da bo vsaka morebitna izolacija slovaškega naroda, ki mora iskati vzorov svojemu dvigu, načelno in praktično škodljiva ter bo svoje razvojne možnosti minimirala po lastni krivdi. — dc.—

Kulturni drobci

»Osvobojeno gledališče« v Pragi so češkoslovaške oblasti zaprle. To edinstveno in svetovno znano gledališče sta osnovala in v njem tudi do konca nastopala mlada igralca Voskovec in Werich. Vse igre, večinoma satire na sodobno politično in kulturno življenje, sta napisala sama. Kritiki so primerjali silo in moč njunega smeha s silo enega bataljona vojakov...

Gledališko akademijo, ki ima nalogo dvigniti in izpopolniti gledališko ustvarjanje v Romuniji, so osnovali v Bukarešti. Kdaj dobimo tako akademijo v Jugoslaviji?

Meddruštveni odbor vseh kulturnih društev se je osnoval v Kranju. Odbor bo skrbel za smiselna predavanja v Ljudski univerzi, organiziral koncerte in razstave ter sploh skrbel za načrtno in pravilno kulturno delo v Kranju. Podoben odbor že dalje časa obstoja v Soštanju in je pokazal že lepe uspehe.

Gledališke zgodbe je naslov novi knjiki, ki jo je v Ljubljani izdal igralec Fran Lipah. Knjiga obravnava v obliki šaljevih anekdot poedine igralce in člane uprave Narodnega gledališča v Ljubljani. S to knjigo pomaga Lipah podirati zid, ki loči naše gledališke umetnike ob občinstva. Drugega namena pa tudi nima. Pravo senzacija je vzbudila knjiga »Nauk karistianski«, ki jo je napisal Jakob Ledesme. Prva izdaja je bila tiskana l. 1583. s cirilico v »Dubrovačkem jeziku«. Od te izdaje sta se ohranila samo dva izvoda. Eden je v Parizu, drugi pa v Leningrajski knjižnici. Novo izdajo, ki je izšla v Zagrebu, je uredil prof. Vekoslav Štefanič.

Brezplačna predstava za mestne reveže v Narod. gledal.

Kakor ob zaključku lista doznavamo, se je g. upravnik Narodnega gledališča v svoji uvidenosti za resnične reveže odločil, z velikodušnim činom izpopolniti vrzel proslave državnega in narodnega praznika. Sledječ v zgledu Perikleja, ki je skrbel, da so bili ob državnih praznikih užitka gledaliških predstav brezplačno deležni tudi ubožni meščani, je tudi naš Periklej za letošnji državni praznik popoldne mestnim revežem pripravil veselo brezplačno predstavo **»Divjega lovca«**. Baje bo celo gledališče izrecno le v ta namen na razpolago. Izbiro udeležencev določil socialno politični oddelek Mestnega poglavarstva. Za sedaj že na tem mestu z veseljem pozdravljamo to velikodušno, pa tudi v narodnem in državnem oziru pomembno odločitev.

Dva shoda ministra dr. Korošca

V Ptujju se je vršil v nedeljo shod dr. Korošca, na katerem je notranji minister spregovoril o... (text is very blurry and partially illegible)

Tedensko zrcalo

Novo priznanje dr. Benešu

Na zadnjem svečanem zasedanju Francoske Akademije se je predsednik Petit-Dutaillis v pozdravnem govoru dotaknil tudi zadnjih političnih dogodkov v Evropi in v imenu Akademije izpregovoril o dr. Edvardu Benešu:

»Do trojanske vojne sicer ni prišlo, ali vendar ne smemo pozabiti, kakšen meč je visel nad Evropo in kolikšne žrtve je zahteval. V tem trenutku so naše misli usmerjene k človeku, ki se je popel na vrh Kalvarije, kjer ni bil očuvan ne pred zlomom, ne pred bojaznijo, da izbira med svojo ideologijo in med najstrašnejšo vojno. Dr. Beneš je bil človek dobre volje. On je lahko grešil, morda je podcenjeval moč in skupno silo nemškega Reicha, ali on ni grešil, ko je zahteval neodvisnost za mali, a slavni narod z divnimi odlikami hrabrosti in delavnosti. Videli smo dobo, v kateri je češki patriotizem, ki je v zadnjem stoletju prebolel toliko bridkih izkušenj, bil posebljen v osebi predsednika Beneša.

Mi želimo, da bi v miru in delu prebdel strašno krivico«.

Zopet se širijo vesti, da bo proti dr. Benešu uvedena preiskava radi veleizdaje. To je dokaz, da demokracija še živi med češkoslovaškim ljudstvom. Tisti, ki so razbili češkoslovaško državo, hočejo sedaj razbiti tudi demokracijo in njene pridobitve, zato bi radi razbili njen vrh — bivšega predsednika Beneša.

Garibaldijev nečak proti Streicherjevemu »Stürmerju«

Poslanec Enzo Garibaldi, nečak znanega nitega borca za italijansko svobodo in zedinjenje je objavil v listu »Camicia Rossa« (rdeča srajca garibaldincev) članek, ki se obrača proti uvozu tuje rasne teorije v Italijo. V ostrem tonu polemizira z nemškim »Stürmerjem«, ki je postavil trditve, da je prišla Italija v svetovno vojno le radi Židov. Garibaldi to trditev odločno odklanja (saj je znano, da se za vstop v svetovno vojno zavzemal posebno Mussolini. Op. ur.) in zatrjuje, da italijanski narod, ki nikoli ni bil posebno navdušen za trozvezo (Nemčijo, Italijo in Avstrijo), je hotel vojno, in sicer iz idealnih, zgodovinskih nagibov. Teh danes ne bo tajil nobeden svojega imena vreden Italijan, čeprav se je politični položaj izpremenil«.

»Novine«, federacija, pa Miško Kranjec

»... Zakaj se ne drži dr. Maček z dr. Korošcem, ki je od nekdanj avtonomist. Zato, da dr. Korošec vodi krščansko politiko... Hrvatom kak i Slovencom dr. Korošec že spravi pravice, naj ga pa podpira dr. Maček. To je pot za zmago.

Mi se držimo dr. Korošca. Njegova politika je bila i je za federacijo, samouprave, njemi zavupamo, ne pa tistim, ki so te samouprave do zdaj preganjali i preprečevali. Mi vendar bole zavupamo dr. Korošci, ka nam spravi avtonomijo kak Mačkovo stranki, štera je bila do zdaj proti njej. Mi vendar bole zavupamo poštenomi krščanskomi politiki, kak Kranjec Miški, ki krasno zna pisati neistinške svinjarije svojega naroda i kraja, a na krščansko politiko se pa ne razmi ni telko kak krava na boben. Krava če driigo ne, glavo zdigne, gda čuje vdarec zvona, pisca nesramnih romanov pa ne gene Boža reč, ve je ne postliša. Bog daj, da bi jo i da bi njegovo življenje krščanskim zapovedim odgovarjalo, potem bi bjo vreden sin verné Slovenske krajine.« — (Novine Slovenske krajine, 20. nov. »Federacije«.)

Glede ene stvari so si Japnci in Kitajci popolnoma edini: oboji se bojujejo v obrambni vojni. (Springfield Republikan.)

Za ženo in dom

Domača lekarna

Za vse male nezgode imej pripravljene doma potrebne stvari, ki jih hrani v lični skatli ali v zabojčku. Vanj spravi škarje, pinceto, razkuženo vato, krpice starega platna ali šifona, gazo za obvezo, obliž, jodovo tinkturo, mazilo proti opeklinam. To je najpotrebnejše. Vsega imej le malo. Če le moreš, nabavi si tudi aspirin, ki ga rabiš za potenje 1—2 tableti, galun (1 žlička na pol litra vode za grgranje), borvazelin v tubi, slezov čaj proti kašlju (zmešan z medom) oetno kislino gline za obkladke pri vnetju, Hoffmannove kapljice (10 kapljic na kocko sladkorja proti krčem in slabosti), hipermangan, kamilčni čaj proti krčem v želodcu in trebuhu, ilipov čaj za potenje pri prehladu, lisol ali lisoform za razkuženje, piramidon, žajbelj za izplakovanje pri vnetjih v ustih in za grgranje, citronovo kislino za limonado, ki jo imaš v slučaju potrebe kar pri roki. Skatlo ali zabojček za zdravilo je treba zakleniti ali položiti na tako mesto, da deca ne pride do zdravil. V skatli naj bo tudi kuverta, v kateri shranimo vse recepte družinskih članov. Na recept napišemo ime in ko se bolezni zopet pojavi, imamo recept kar pri rokah.

V kuhinjski apoteki pa bi ne smeje manjkati sledeče stvari:

Jedilna soda (soda bicarbona), kajti vsaka kuharica bi morala vedeti, da meso hitreje postane mehko, če dodamo vodi za noževno konico jedilne sode. Špinaca, zelje in zeleni fižol ohranijo svojo zeleno barvo, če dodamo vodi le malo jedilne sode.

Pikrinova kislina je najboljšo sredstvo proti opeklinam. V takih slučajih ovlažano s čisto vodo in jo posipaj potem z nekoliko pikrinove kisline. Bolečine bodo takoj prenehale. Le na odprte rane ne daj te kisline! Pikrina ne daj blizu ognja, ker je to eksplozivna snov!

Hipermangan odstrani neprijeten vonj in je odlično razkuževalno sredstvo. Kristale pred uporabo raztopi v vodi. Mesu in divjačini, ki ni več prav sveže, odstrani neprijeten vonj, če jih za par sekund daš v prav svetlorožo raztopino hipermangana. Seveda moraš potem meso dobro oprati v čisti vodi. Tudi ponve, lonci, lijak za odcejanje in druge posode izgube neprijeten vonj, če jih opereš v raztopini hipermangana in potem izplakneš v čisti vodi. Zapomni si pa, da v močni raztopini predmeti porjavijo, posebno še, če so v njej dalje časa.

In končno, gospodinje, ne bodite nikoli brez citron, kajti citrone so najboljšo čistilno sredstvo pri kuhinjskem delu. Če lupite krompir ali sadje ali pa čistite zelenjavo, natrite si roke s citronovim sokom. S tem sokom odstranite tudi neprijeten vonj s pribora.

Nevarnost steklenic brez napisa

Red pri steklenicah in stekleničkah se v gospodinjstvu tako rad zanemarija, in vendar prav ta nered lahko resno ogroža zdravje in življenje.

Prava razvada je ta, da se jemlje ista steklenica za nakup raznih tekočin. V steklenici, ki nosi često samo vinski nalepko, je zdaj kis, zdaj bencin, špirit ali petrolej, včasih morda celo jedka tekočina. Kako blizu je nevarnosti! Ne izgovarjajte se, da imate premalo steklenic, rajši napravite red! Določite lepo za vsako vrsto tekočine steklenico in to uporabljajte zmerom samo za to.

In zdaj preidemo k oznakam steklenic. Če nimate tiskanih napisov, ki se po večini lahko kupijo, si jih napišite sami ter jih nalepite.

Steklenice s strupeno vsebino ne spadajo v jedilno shrambo! Zgodilo se je že preveč nesreč, kakor da bi vas hoteli prepričati z lastnimi izkušnjami. Za take steklenice poiščemo koticček, ki je otrokom nedostopen, in jih označimo poleg tega še posebno dobro. Najbolje se mi je izkazalo to, da sem započela v zamašek gramofonsko iglo. Kadar hitro kdo seže na zamašek — tudi v temi — se zave, da je tu nekaj nenavadnega.

Kolikokrat na dan je treba pobirati jajca iz gnezda.

Najbolj pogosto jih je treba pobirati pozimi, kadar je hud mraz, in sicer najmanj po trikrat na dan. Zakaj vodena vsebina, ki je v jajcu, lahko sicer zmrzne in jajce potem, ko pride na toplo, počne.

A tudi poleti, kadar je zelo vroče, je dobro, če čim večkrat pobereš jajca iz gnezda in jih spravljamo na hladno, da se oplojena jajca ne prično kvariti.

Kako odvadimo kokoš, da ne žre jajce?

Te razvade so največkrat kriva neprijetna gnezda, v katerih se jajca zdrobe.

Gnezdo mora biti zadosti globoko in mehko ter malo v temi. Pogosto je pa tega krivo tudi to, ker dobe živali s krmo premalo apna in beljakovin. Če jim primanjkuje apna, spoznamo zlasti po tem, če kokoši hlastno žro zdrobljene jajčne lupine. V tem primeru moramo krmo primerno izpremeniti. Dostikrat pa ne moremo z obično rečjo odvaditi kokoši, da bi ne žrla jajce, potem je najbolje, če jo zakoljemo, da se še druge kokoši tega od nje ne navadijo.

Omenimo naj še, da se dobe za kokoši, ki žro jajca, tudi posebna gnezda, pri katerih zdrži jajce, kakor hitro ga kokoš znesé, v posebno škatlo, ki je pod gnezdom.

Kaj bom kuhala?

Ne samo ob slovesnih prilikah, temveč vsak dan moramo posvečati jedilniku največjo pažnjo. Slaba gospodinja je, katera se v času, ko bi moralo že vse vreči in kipeči vprašuje, kaj bi kuhala.

Jedilnik za prihodnji dan si je treba sestaviti že prejšnji večer. Tako pripravljena gospodinja lahko prične kar z delom. Ze prejšnji večer si lahko marsikaj pripravi (na pr.: rezance). Seveda pa mora pri sestavi jedilnika upoštevati razpoložljiva denarna sredstva, domačo zalogo, razne ostanke od prejšnjega dne, ki se dajo drugi dan še s pridom uporabljati, letni čas, čas, ki bo drugi dan na razpolago za kuhanje ter želje in zdravstveno stanje onih, ki bodo jedli.

Če je več jedil, morajo biti primerno razvrščena. Nikoli naj ne bo več jedi, ki so si med seboj sorodne (na pr.: fižolova juha, zabeljen fižol, fižolova solata). — Mastnim jedilom ne smejo slediti druga teško prebavljiva ali zelo nasitljiva jedila. Za ljudi, ki težko delajo, je predvsem treba skuhati izdaten zajtrk: žganec z mlekom ali prežganko, jajca, mleko ali kakao s kruhom, surovim maslom, medom in slivno. Kava ni baš priporočljiva. Tudi kosilo naj bo izdatno, skromnejša pa naj bo večerja, ki naj obsega le lahko prebavljive jedi, predvsem mlečne jedi in vsakovrstno zelenjavo. Pri kosilu naj bo po možnosti vedno tudi juha, ki vzbuja slast in sploh ugodno vpliva na prebavo. Saj imamo veliko izbiro vsakovrstnih postnih juh, ki tudi kmečki gospodinjini omogoča vsakdanje kuhanje juhe.

Dopisi „Edinosti“

Rogaška Slatina

Proslava zedinjenja bodo priredila vsa Slatinska društva dne 1. decembra. Ob 9. uri bo sv. maša, potem pa zborovanje pred spomenikom podlih pri župni cerkvi sv. Križa, kjer bo govor, petje združenih zborov, deklaracija i. dr. Sodelovalci bo tudi godba. Prvo-decembrsko proslavo organizira občina.

Sokolski dom je v surovem stanju pod streho. Reprezentativna stavba pade vsakemu v oči. Spomladi se bo stvar nadaljevala, a čez leto dni bodo imela tudi številna slatinska društva svoj dom. Zdaj je treba le še z vsemi silami na delo, da se zgradba zgotovi! Ker bo Sokolski dom, kojega načrt je delo slovenskega umetnika, kot svojevrstna umetnina tudi v okras našemu letovišču in zdravilišču, bi bilo zelo pozdraviti, da pomaga z izdatnejšim prispevkom tudi banovina oz. banovinsko zdravilišče Rogaška Slatina, v čigar okolišju zgradba stoji!

Godbo na pihala so ustanovili v steklarni pri Sv. Križu. Zadevo so večkrat že obravnavala tudi nekatera društva v Rog. Slatini, a vedno brezuspešno. Zdaj pa gre zares, kar je od srca pozdraviti, saj je pri nas godba na pihala zelo potrebna! Želimo vsem mnogo uspehov in da nas čimprej razvesele z veselimi akordi.

St. Jurij ob i. ž.

Za spretno pridevka našega kraja St. Jurij »ob južni železnici«. Odkar leži naš kraj ob progi, ima pridevek »ob južni železnici«. To železnico so gradili Nemci v starih avstrijskih časih. Zato ta naziv spominja na dobo našega hlapčevanja. Razen tega pa moramo vedeti, da južna železnica ne obstoja že več od leta 1923. Zato je pridevek k imenu St. Jurij »ob južni železnici« tudi nesodoben in nazadnjaški. Naši občinski upravniki se nudi lepa prilika, da razmišlja o novem pridevku. Ime St. Jurij naj ostane, odpravi pa naj se naziv »ob južni železnici«, ker ne odgovarja sedanjemu času. Najumestneje bi bilo, da bi dali imenu St. Jurij pridevek po kaki gori ali drugi znamenitosti.

Občni zbor sadjarskega in vinarskega društva. Podružnica sadjarskega in vinarskega društva St. Jurij ob južni železnici bo imela redni občni zbor v nedeljo, dne 4. decembra t. l. Vabijo se vsi člani. Občni zbor je važen. Tu bo lahko vsakdo povedal svoje mnenje, obenem pa bodo izvoljeni novi odborniki.

Zidani most

Zaradi predolgega jezika so ga aretirali. Te dni so naše varnostne oblasti prijele ne-

KUHINJA

Kašnata juha z zelenjavo. Zreži na debele rezance nekaj listov zelja in ohrovta, eden koren, rumeno kolerabo, korenino peteržilja, listič karfirole, košček zelene in por. Vse skupaj stresi v lonec in zalij z 1½ l vode. Ko je že na pol kuhano, prideni na kocke zrezan krompir. Deni v posodo veliko žličko masti in prideni nekoliko zrezane čebule. Ko se zarumeni, stresi v mast eno osminko litra oprane kaše in jo praži dve minuti, nato stresi kuhano zelenjavo z vodo vred v kašo in vse skupaj kuhaj še četr ure.

Zdrobova juha. Razgrej 5 dkg surovega masla ali masti, stresi vanj 5 dkg zdroba in mešaj, da se nekoliko zarumeni. V zarumenjeni zdrob prilivaj počasi 1½ l peteržiljeve med vednim mešanjem, da se napravijo kepice. Tudi lahko dodajš tej juhi 1—2 žlici dušenih gob. Lahko pa tudi zmešaš zdrob z nekaj žlicami mrzle vode in ga stresaš med mešanjem v zavrelo govejo juho ter kuhaš 20 minut.

Zlate rezine za v juho. Kruh zreži na majhne kocke in ga stresi v raztepeno jajce. V ponvi razbeli masla ali masti, in ko je vroče, prideni v jajce pomočni kruh ter ga rumeno ocvri. Najlj v skledo juho in stresi vanjo rezine.

Ječmenčkova mešanica ali ričet. Razgrej v posodi žlico masti in stresi vanjo žlico zrezane čebule ter četr litra okroglega, v vroci vodi opranega ječmena. Mešaj, da se nekoliko popraši, prilij 1/3 l tople vode, in ko se popuha, ga premešaj in mu prilivaj 1 l juhe, v kateri si kuhala četr litra belega, namočenega fižola. Ko se ječmen 1 uro kuha, mu prideni četr kg na kosce zrezanega, mastnega, prekajenega svinjskega mesa, debel, olupljen in na kocke zrezan krompir, žlico drobno zrezanega peteršilja, strok strtega česna, droben, na rezance zrezan koren, tri na rezance zrezane zeljnate liste in soli. Pokrij in kuhaj počasi eno uro ter stresi nazadnje v ječmen še kuhani fižol in čez popra.

Kuhani jabolčni štruklji. Napravi vlečeno testo iz 1/2 l moke, 1/8 mlačne vode, soli, drobnega jajca in za oreh masti ali žlice olja. Testo dobro ugneti, napravi hlebček, ga položi na z moko potreseno desko in pokrij s segreto skledo, da se nekoliko počuje. Nato napravi tale nadev: zmešaj v skledi 4 žlice kisle smetane ali dve žlici masti in 1 jajce. S tem nadevom namaži razvlečeno testo, ga potresi s pestjo krušnih drobtin in pestjo pšeničnega zdroba, s 5 olupljenimi in nakrhlijanimi jabolki, s pestjo sladkorja, pestjo rozin in z nekoliko cimeta. Testo zvij, ga zavij v namočen in ožet prtič ter poveži z nitjo. Tako pripravljene štruklje kuhaj v prostorni posodi v osoljeni vreli vodi pol ure. Kuhane odveži in zreži na dva prsta široke kose, ki jih polagaj na krožnik in zabeli z dvema žlicama masla, v katerem si zarumenila žlico krušnih drobtin. Potrosi štruklje z žlico sladkorja in postavi na mizo.

varnega agitatorja, ki je na Kočevskem omalovaževalno govoril o naši državi ter pripovedoval o vseh mogočih in nemogočih stvarih, katere je spravljal v zvezo s preteklimi dogodki v Srednji Evropi. Za nevarnim agitatorjem Krečem, ki je kot brusac opravljal svoje delo je bila izdana iz Kočevja tiralica. K sreči so ga prijeli na Zidanem mostu, odkoder so ga po zaslišanju odpeljali za varnostne zapah.

Murska Sobota

Trgovsko dom pred dograditvijo. Na Aleksandrovi cesti, tik Delavskega doma, je vzrasla za dve nadstropji nova reprezentativna zgradba, Trgovski dom. Kakor vse kaže, bo zgradba, ki je plod prizadevanja tukajšnjih trgovskih krogov, še pred novim letom pod streho.

Razstava fotografskih del. Tujskoprometno društvo je razstavilo v prostorih tuk. osnovne šole kopico fotografskih posnetkov, ki so bili poslani društvu ob razpisu nagradnega natečaja za posnetke iz Prekmurja in njega življenja. Pri tej priliki je treba omeniti posrečene in lepo izdelane fotografije — pokrajinska, iz prekmurskega življenja in dr. — mladega Kološa, Peterka, Pajlta in Smoleja. — Da se tudi Sobočani in okoličani zanimajo za razstavo in to panogo sploh, kaže številni vsakodnevni obisk.

Na predvečer praznika zedinjenja priredi murskosoboško Sokolsko društvo v Sokolskem domu slavnostno telovadno akademijo s sodelovanjem vseh oddelkov.

Liubljana

Zborovanje učiteljev. Sresko učiteljsko društvo JUU Ljubljana, okolica zahodni del, bo imelo svoje redno zborovanje v soboto 26. novembra t. l. ob deveti uri v magistratni dvorani v Ljubljani, z običajnim dnevnim redom. Na sporedu je tudi zanimivo predavanje ge. Angele Vodotove »O nalogah današnje žene s posebnim ozirom na učiteljico«.

Maribor

V učiteljsko stanovsko častno razsodišče so bili izvoljeni. Na rednem občnem zboru JUU Maribor desni breg so bili izvoljeni v stanovsko častno razsodišče gg. učitelji predsedniki: Zorn Josip, Hriberšek Emilija in Crnko Jernej. Člana: Vranc Ernest in Martelanc Dora. Namestnika: Podgornik Filip in Alt Adela. Tajnik: Čeh Branko, in namestnik Mihelič Vilko. Valitve pa so se vršile z vzklikom. Ob tej priliki je bil sprejet tudi naslednji delovni program: 1. Proučevanje dece in šolsko delo. 2.

Bodoča družba in sola. 3. Nujnost teorije za prakso. 4. Pogledi na sodobno šolo. 5. Računstvo v začetnem pouku. 6. Računstvo na srednji in višji stopnji. 7. Jezikovni pouk v sodobni šoli in 8. Jezikovno oblikovanje na nižji stopnji.

Bohini

V naši rajski pokrajini je sedaj predvolitivno postalo jako živo, prihajajo razni usnjariji kakor farizeji in mešajo naše Bohinjce z raznimi obljubami. — Pri prirejanju iger je nastala nova metoda. V nedeljo je v Češnjici režiser zamenjal igralce, tako je namreč bil glasen, ko bi še nekdo zamenjal poslušalce, bi dve osebi dobesedno izvršili to, kar se drugod trudi množica ljudi. — Premovanje selekcijske živine je bilo pred nekaj dnevi pri nas, mnogi revni posestniki so dobili kar po 500—800 din nagrade.

Tudi Slovenija dobi motorne vlake

Po dobljenih informacijah se je generalno ravnanje državnih železnic po dolgem oklevanju vendarle odločilo, uvedsti tudi v Sloveniji motorne vlake, ki so dandanes že povsod udomačeni in ki so se tako izvrstno obnesli. Železniška uprava je dala ljubljanskemu ravnateljstvu na razpolago dva motorna voza, kakor se čuje, manjše tipe, dvoosna, ki imata prostora za kakih 40 potnikov. Motorjema se lahko priklopi po en navaden voz s 40 do 50 sedeži. Priklopi se lahko tudi večji voz, štiroosnik, vendar se potem brzina znatno zmanjša.

Ni še znano, na katerih progah bosta vozila ta dva motorna vlaka. Vsekakor prihaja en voz v poštev za hitri promet med Ljubljano in Mariborom. Tujsko-prometne organizacije zagovarjajo stališče, naj bi voz, ki dospe dopolne v Maribor, peljal dalje po Dravski dolini do Prevalja. Zvečer naj bi se vrnil v Ljubljano. Naše mnenje pa je, naj bi se čimprej vrnil s kroške meje in napravil tekem dneva kratke sprehode do Ptujja in Ormoža in potem do Celja, morda do Zidanega mosta, da pobere potnike, ki prihajajo iz Zagreba in Ljubljane, ter jih popelje do Maribora. Do večera je voz prav lahko zopet v Prevaljah, odkoder bi nastopil svoj povratek v Ljubljano.

Splošna želja potujočega občinstva je, da obratuje drugi motorni vlak med Zagrebom in Gorenjsko. Tudi ta voz naj bi šel iz Zagreba v zgornjih dopodanskih urah in bi se zvečer vrnil domov. Vozni red se ima sestaviti tako, da se oba vlaka zjutraj in zvečer v Zidanem mostu križata, da imata zvezo s tretjo smerjo, t. j. vlak Ljubljana—Maribor z Zagrebom in Zagreb—Ljubljana z Mariborom. Kar velja za tako zvani štajerski vlak, naj velja tudi za Kranjca. Do večera je dovolj časa na razpolago, da voz malo pogleda v Bohinj in potem napravi izlet na Dolenjsko. Zvečer je zopet lahko na razpolago na Gorenjskem, da popelje izletnike in druge potnike nazaj v Zagreb.

Naše proge res niso v najboljšem stanju, zato velika brzina tudi ni mogoča, dokler spodnjega ustroja železnic temeljito ne popravijo in usposobijo za moderen promet s 100 do 130 kilometri na uro. Na glavni progi pa motorni voz prav lahko vozi s hitrostjo 80 do 90 kilometrov in na stranskih progah 60 do 70 kilometrov na uro. Ker ne potrebuje voz niti pol minute, da doseže polno hitrost, je njegova brzina ob sicer približno enaki hi trosti za dobro tretjino večja kot pri brzih vlakih, s priklopnikom pa enaka. Voz napravi na dan v raznih smereh prav lahko svojih 500 kilometrov, za kar potrebuje povprečno le kakih sedem ur vožnje. Ostala polovica odsotnosti iz Zagreba ali Ljubljane naj se porabi za postanke. Če hoče železniška uprava res v vsakem pogledu ustreči prebivalstvu, zraven pa gledati na rentabilnost motornih vlakov, ne smejo imeti vozovi le drugi razred, kakor na progi Beograd—Sarajevo—Dubrovnik, ampak morajo imeti tudi predele za tretji razred.

Zakon proti kibicom

V eni izmed Združenih držav Severne Amerike je pred nedavnim stopil v veljavo zakon proti kibicom, ki v raznih lokalih preveč temperamentno sodelujejo pri igrarh drugih.

Po tem zakonu lahko na zahtevo igralcev aretirajo kibice, ki se skuša v kavarnah in drugih lokalih po ponoči vmešavati v igro s svojimi nasveti in opazovanji. Predvidena je za take kibice kazen 5 do 10 dolarjev. Ta zakon so morali izdati radi tega, ker je v poslednjem času radi vmešavanja kibicev velikokrat prišlo do pretepev.

Mesto in vas.

Metka pride prvič na deželo. Prvič dobi za južno kislno mleko. Poskuša. Potem reče: »Poslušaj, striček, meni se zni, da ta krava še ni bila čisto zrela.«

Zanimivo štivo

Ukrajinsko vprašanje tekem stoletij

Morda ga ni naroda v Evropi, ki bi imel za seboj tako viharo zgodovino kakor Ukrajinci. Bili so med prvimi slovanskimi narodi, ki so si ustvarili svojo državo, katere sloves je šel daleč preko njenih meja. Bili so med prvimi, ki so se s sprejemom krščanstva priključili evropski civilizaciji in si pod vplivom Bizanca ustvarili svojo več ali manj svojsko slovansko kulturo. Kakor južni Slovani, so tudi oni tvorili trden jez proti vpadom nomadskih narodov v Evropo in si v ta namen že zgodaj ustvarili vojaški obrambni sestav pod vodstvom svojih kozaških hetmanov, ki so morali kmalu braniti svobodo Ukrajincev tudi proti drugim, proti slovanskim narodom. Iz teh ukrajinskih bojev za svobodo je posebno znano ime hetmana Bogdana Chmeljnyckega in pozneje ime nesrečnega Mazepca. Velika ukrajinska država je kljub vsemu junaštvu razpadla. Najprej so si jo razdelili Rusi, Poljaki in Turki, po delitvi Poljske pa je pripadlo vse razen Galicije in Bukovine, ki ju je dobila Avstro-Ogrska, Rusiji. Ukrajinci pod avstrijsko, oziroma ogrsko oblastjo, so kmalu izstopili iz pravoslavja in se kot unijati s starim obredom pridružili katolicizmu. Gre za kakih pet milijonov duš, ki so jih tako odločili od moskovskega cerkvenega središča.

Ruski carizem po svoji centralistični zamisli ni priznaval, da so Ukrajinci poseben narod in jim je vsiljeval s svojimi uradniki tudi svoj velikoruski državni jezik. Bila je cela doba, ko ni smela iziti v ukrajinski nobena knjiga, ko se ni smelo v ukrajinski uprizorjati gledaliških iger in ko jim ni smelo v ukrajinski niti javno predavati. Toda Ukrajinci se niso udali. Kajti njihovi narodni pesniki kobzarji so jih podobno kakor Srbe v turški sužnosti tolažili in vzpodbujali. Nešteto političnih emigrantov je priteklo v Avstrijo, kjer so jih radi sprejemali, ker so v njih videli dobro orožje, ki se je dalo proti Rusiji sijajno izrabiti.

Ruska revolucija v februarju 1917 je prinesla Ukrajincem samostojnost. Osnovali so si samostojno republiko, ki pa ni dolgo ostala.

Tri sile so se za to bogato zemljo borile: osrednje sile, ki so pred svojim zlomom Ukrajino popolnoma oplenile ter si skušale na ta način pridobiti živil za nadaljni boj, njihov eksponent je bil general Skoropadskij, ki so ga postavili za hetmana (danes živi kot emigrant v Berlinu); po zmagi nad osrednjimi silami je postavila antanta direktorij pod vodstvom Petljura na čelo Ukrajine, končni zmagovalc pa so bili boljševiki, ki so prejšnje gospodarje, Petljuro in generala Denikina, pregnali in priključili Ukrajino kot federativno republiko v svojo Zvezo.

Sovjetska Ukrajina šteje danes 33 in pol milijona prebivalcev in ima 452.000 kv. kilometrov, kjer je ukrajinsčina uradni jezik in kjer imajo dve univerzi z ukrajinskimi profesorji. To in pa dejstvo, da je v zadnjih letih izšlo na tisoče ukrajinskih knjig, je približno vse, kar o njih vemo. Italijanske in nemške tiskovne agencije poročajo seveda o veliki nezadovoljnosti in o uporih, kar pa je treba z ozirom na to, da so iste agencije prinesle tudi že vesti o Stalinovi smrti in o obkolitvi Moskve po Vorosilovljih četah, sprejeti z rezervno.

Velik del Ukrajincev je ostal izven sovjetskih mej. Dočim je bila antanta pripravljena, da pridruži državi Petljure vse ukrajinsko ozemlje, je hotela narediti proti boljševiški Ukrajini močan jez. Največji

Krsta prvega turškega predsednika Atatürka. Tri dni se je ljudstvo v Carigradu poslavljalo od svojega voditelja, dokler ga niso prepeljali v Ankaru, kjer bo ostala krsta v palači etnografskega muzeja dokler ne zgradijo grobnice.

del je dobila Poljska, namreč 5—8 milijonov (številke niso točne, kajti uradne statistike poznajo tudi »ukrajinsko govoreče Poljake«). Ti se čutijo zelo zapostavljene, ker jim je raba materinščine v javnem življenju, če ne že popolnoma prepovedana, pa vsaj zelo omejena. Ti poljski Ukrajinci se pritožujejo radi verskih preganjanj in socialne zapostavljenosti. Nemški in Nemcem prijazni listi so prepričani, da je njihovo življenje v primeri z življenjem sovjetskih Ukrajincev pravi raj.

Skoro tričetrt milijona Ukrajincev je bilo dodeljenih Češkoslovaški, ki je, kakor pravijo danes, Ukrajincem kratila svobodo, ker jim ni dala tudi politične avtonomije. Pač pa so Čehi Ukrajincem zgradili nešteto šol bolnišnic in drugih kulturnih zavodov, ki jih ta narod dotlej pod madžarsko nadoblastjo še poznal ni. Karpatski Ukrajinci so večidel kmetje, ki jim nudijo gozdovi edina sredstva za obstoj. Znani so posebno kot spretni splavarji. Pol milijona Ukrajincev je danes še pod Romunijo.

Letalstvo evropskih držav

Velik pomen letalstva v sodobni vojni je danes že izven doma. Boji v Spaniji in na Kitajskem nudijo dan na dan nove dokaze, da ima tisti, ki razpolaga s številnejšim modernejšim in močnejšim letalstvom, večje zglede na zmago, kakor tisti, ki ima zgolj pešce, pa če bi bil vojaški duh in disciplina teh pešcev še tako odlična. Ni torej čudno, če je državam toliko do tega, da poznajo tuje letalstvo, kar se da točno. Newyorški vohunski proces, ki je vzbudil po vsem svetu tako veliko pozornost, je pokazal, kakšnih sredstev se poslužujejo države, da dobijo podatke o številu, posebno pa o ustroju letalstva drugod.

V tem oziru so zanimive številke, ki jih je dobil ameriški poročevalski urad v zadnjem času. Večidel gre tu za informacije, ki jih je nabral polkovnik Lindbergh, ki je prepotoval v ta namen vso Evropo. Po njegovem mnenju ima največ letal Rusija s 7000 letali, potem sledi Nemčija s 6500, Italija in Velika Britanija s 5000, Francija s 3400 in Češkoslovaška s 1200 letali.

Toda te številke, kakor so videti točne, ne povedo mnogo, kajti one predstavljajo le celotno število vseh letal, tudi civilnih in starih, ki bi se dala v slučaju voj-

ne uporabiti. Odločilna v prihodnji vojni pa bodo predvsem le kakovostna letala, ki bodo tudi tehnično na vrhuncu. V tem oziru Lindbergh ruskega letalstva sicer ne ceni visoko (kakor so to še pred nedavnim nekateri nemški listi, ki so poudarjali potrebo svoje lastne oborožitve), pač pa vidi v zmogljivosti ruskih tovarn precejšnjo nevarnost za civilizacijo, ker izdelajo ruske tovarne do 600, v slučaju vojne celo 1000 letal v enem mesecu, dočim izdelata na primer Italija »le« 180 letal v enem mesecu. Angleška letala, ki so za časa abe sine vojne še tako daleč zaostajala za italijanskimi, so sedaj italijanska že dosegla in bodo, kakor vse kaže, v kakem letu že med prvimi na svetu. Treba je samo, da se nekateri stari tipi zamenjajo s sodobnejšimi.

O letalstvu drugih držav, posebno pa o letalstvu Združenih držav Lindbergh ni povedal ničesar, vendar nam je znano, da je predlagal predsednik Roosevelt, da zgradijo nič manj kakor 8000 letal in s tem »pobijejo svetovni rekord«.

Stari sultanov dvorec v Carigradu

Moderna Turčija je prekrasne sultanove dvorce na hribu Toplak v Carigradu izpremenila v muzeje. Bogastvo, ki so ga tukaj zbrali sultani tekom tisočletja, je skoraj neprecenljive vrednosti, saj kaj takega ni mogoče videti niti v Evropi niti v Ameriki. Tu je zbrana ogromna množina dragega kamenja, dragocena svila, biseri, zlato, fajansa, srebro, kitajski porcelan itd. V stene in strope so vdolane zlate ploščice, tla so pokrita z dragocnimi preprogami. Da, tako razkošje je v dvorcih, da ves ta lesk zatemni vse, kar smo čitali v Tisoč in eni noči... Sultanov prestol je iz samega zlata in okrašen z dragulji. En tak prestol cenijo na 675 milijonov dinarjev. Nekateri so že skušali oceniti vse to ogromno bogastvo in pravijo, da veljajo dragocenosti v teh zakladnicah okrog 200 milijard dinarjev. Ta vrednost ni samo relativna, temveč je to stvarna vrednost draguljev, biserov in zlata.

To ogromno bogastvo je danes zavarovano z najmodernejšimi tehničnimi sredstvi proti požaru, tatvini in vlomom. Nevidni električni aparati javijo vsakega nezajeljenega gosta. Vse te zakladnice so

prepletene z mrežo električnih aparatov, ki takoj registrirajo, če je v enem delu muzeja ali zakladnic višja temperatura in javijo na ta način tudi najmanjše požare.

Današnja moderna Turčija ne zbira več dragocenosti z vzhoda in zapada, danes samo čuva to ogromno bogastvo, ki ima tudi veliko nacionalno vrednost in zbira duhovne dobrine, da z njimi bogati ves svoj narod, ne pa le nekaterih poedincev.

Skozi celo Saharo po zlato!

Sedaj je moderno govoriti samo o kolonijah, zato bo prav, da vam povemo, kakšne skrbi je imela Francija z zlatom v svoji koloniji v jugovzhodni Afriki.

Georges Mandel, ki je v sedanji francoski vladi minister kolonij, je na počitnicah iztaknil knjigo »Zgodovina Berberije« in se pri tem spomnil, da imajo v ministrstvu kolonij neke načrte, ki govore o zlato na gornjem teku reke Niger. Zvedel je tudi, da so že od nekdaj imeli tamkajšnji prebivalci naprave, s katerimi so pridobivali zlato. Gospod minister je z ozirom na vse to sestavil »odbor za zlato«, ki naj bi proučil vse malenkosti okrog tega problema.

Ze leta 1934, je neki Louis Rollain predlagal ministrstvu, naj zamenja stare naprave z modernimi. Ugotovilo se je namreč, da uprava vohodnoafriških kolonij nikdar ni mislila, da je tam toliko zlata.

Ko so pa vendarle gornji tok reke Niger natančno preiskali, so ugotovili, da je tu mogoče pridobiti mnogo več zlata kakor pa n. pr. v Belgijskem Kongu ali na Zlati obali.

Do gornjega teka te reke je mogoče priti z brodom preko Dakkara ali Obale slonovine, toda možna je tudi pot skozi samo Saharo. Leta 1923. je namreč Francoz Gaston Gradis prvi opravil pustolovno pot z avtomobilom preko sredine Sahare in tedaj je bila osnovana družba, ki naj bi natančno proučila in realizirala pot preko Sahare bodisi po kopnem ali pa v zraku. Gradisu v začetku niso verjeli, toda že po treh mesecih je z avtokarom v samo šestih dneh prešel južni del Sahare. Od leta 1924. do 1926. je neprenehoma poskušal vožnje in iskal najboljšo pot. Koncem leta 1926. so našli dokončno pot in začeli graditi hotele, garaže, brezžične postaje in skladišča pogonskega materiala v Regganu, Gaou in Niameyu. Toda Gradis je šel še dalje. 500 kilometrov južno od oaze Reggan je zgradil postajo Bidon. Postavil je tudi svetilnik, ki ga je mogoče opaziti daleč v pustinji. Leta 1927. so lahko začeli že z rednim prometom, ki so ga oskrbovali ogromni avtobusi Renault. Iz Niameya do Nigra je trajala vožnja sedem dni. Leta 1931. je tudi ministrstvo aviacije prevzelo to pot preko pustinje. To »Gradisovo linijo« so pozneje še izpopolnjevali. Leta 1933. se je vršil promet že s francoskim Sudanom, leta 1934. pa je bila uvedena služba Alžir—Niger—Daohomey. Danes je promet v Sahari že tako varen in urejen, da lahko po njej potujejo tudi žene in otroci na navadnem avtomobilu.

Izhodna točka za vožnjo po pustinji je količino, a kar zmanjka, si takoj dokupi. Colomb-Bechar, kamor pripelje potnika železnica iz Alžira preko Orana.

Odtod je šla tudi prva »kolonija za zlato« ministrstva kolonij na svoje prvo študijsko potovanje.

Ze prva poročila o raziskovanju na gornjem delu reke Niger so gospoda ministra Mandela zadovoljila. Na zlato so se spravili v Afriki z najmodernejšo opremo in pa brez romantike, kakor je to bilo v času zlate mrzlice v Aljaski in Klondykeu. Danes sta namreč znanost in tehnika privedli človeka točno do samega zlata v reki Niger.

Romunski kralj na obisku v Londonu.

Romunski kralj na britanskem tanku.

Za zimo !!!

smučarski in lovski čevlji, snežke in galoši švedskih znamk TRETORN in VIKING

KARO

ELITNA KONFEKCIJA **MASTEK** MARIBOR

Za dame in gospode
prinaša vedno namoveiše

Zimsko pecilo, pletenine, nogavice

za gospode, dame in otroke
flanelo za odeje in pecilo.
Scajce - Keavate - Pižame

F. Keamaršič, Maribor, Gosposka 13

NAROČAJTE

POSLOVNO
REKLAMO

pri

Mariborski tiskarni d. d.
Maribor, Kopališka ulica 6

Telefon 25-67, 25-68, 25-69

Uspeh ne bo izostal!

Vse dame **I. TRPIN-U**
rade kupujejo
svilo za obleke,
perilo i. t. d.
pri
Maribor, Vetrinjska ulica 15

Barve
Laki

Firneži

Čopiči in klei
i. t. d.

po najnižji ceni samo v spec. trgovini

F. W E I L E R
Maribor, Gosposka 29

Jesen je tu! Ali ste si že kaj izbrali?

Najlinejše blago
za damske plašče
za moške plašče
za obleke i. t. d.

Največja izbira!
Zmerne cene!

Franjo Majer, Maribor, Glavni trg 9

NOVO! Generalno zastopstvo za Jugoslavijo NOVO
največjih italijanskih (vornic harmonik

„ELETTRA“ - Castelfidardo

Italijanska produkcija slovi po celem svetu. Harmonike so glasovno, po obliki in izredni izdelavi nenadkriljive. Zahtevajte brezplačno predvajanje in cenike in prepričajte se pred nakupom o posebnostih italijanskih harmonik.
Generalno zastopstvo za Jugoslavijo V. Weixl in sinovi
Maribor, Jurčičeva ul. 8, telefon 26-18

Kupujte

pri tvrdkah ki
oglašujejo v „EDINOSTI“!

Zamenjava nepremičnin med po-
sestniki v Nemčiji in Jugoslaviji!

obzrite se na

TRIGLAV realitetni biro

MARIBOR, Aleksandrova 12
Telefon 25-34

Legalni prenos imovine

raznih blokiranih dobroimetij, vrednostnih papirjev, itd.

iz Nemčije v Jugoslavijo!

Prijavite se (samo jugoslov. državljan!) nemudoma na

EKONOMIST D. Z. O. Z. M³ RIBOR Aleksandrova c. 12
TELEFON 25-34

Financiranje in naložbo kapitala

obavi strokovno in uspešno

ekonomsko-komercijalni biro

Sachsenwerk Olympia-Radio s kino skalo

Radio Maribor

Višek radio-tehnike

Maribor, Glavni trg 1 Tel. 26-48

Oglasi v „EDINOSTI“ posredujejo med mestom in deželo!